

OSLASS

RAVNRICE

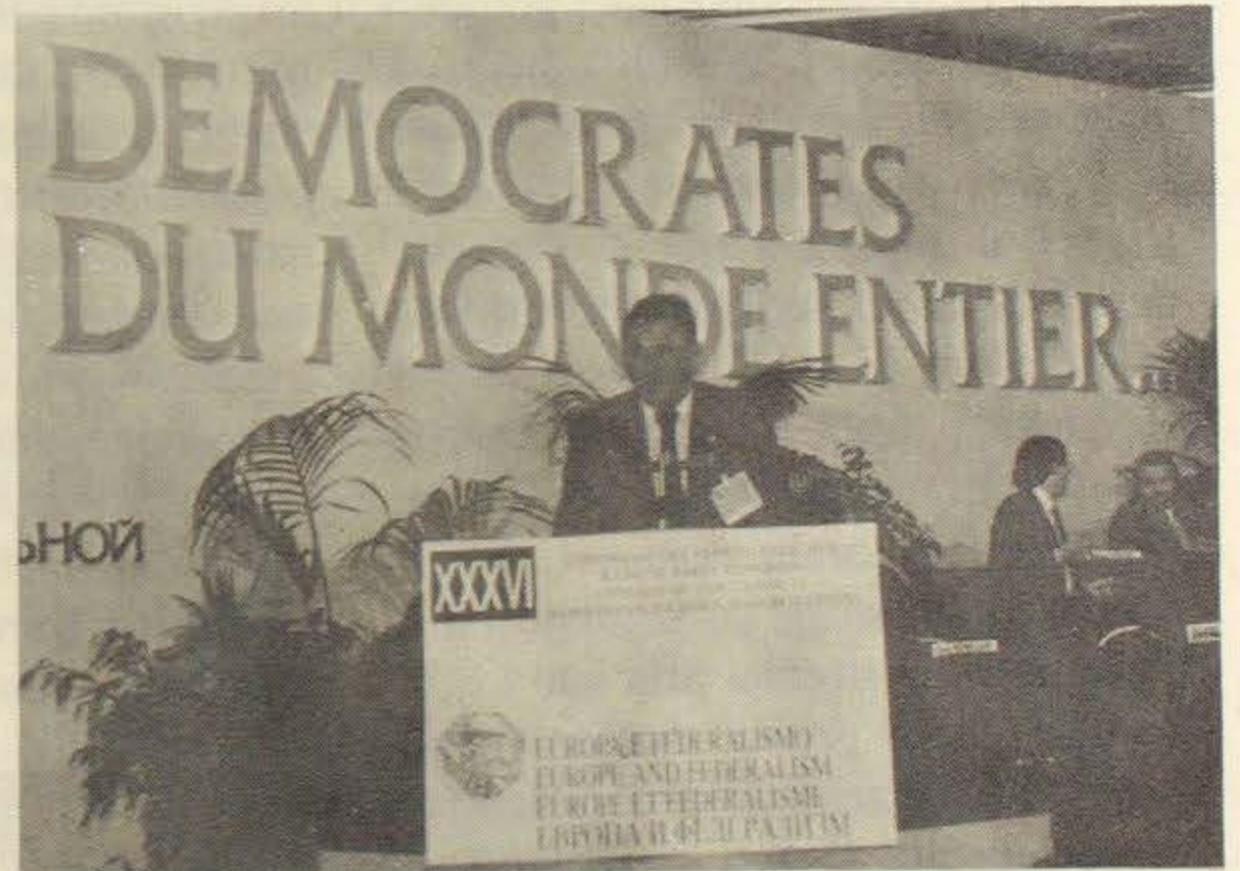
broj 17

Subotica, svibanj 1992.

cijena 200 din / 50 HRD

XXXVI KONGRES TRANSNACIONALNE RADIKALNE STRANKE

Rim - od 28.4. do 3.5.1992. održan je XXXVI kongres Transnacionalne radikalne stranke, koja ima poslanike u 56 parlamenata i skupština Europe. Na kongresu je sudjelovalo preko 800 delegata iz cijele Europe, a iz Vojvodine dr. Šandor Nagy, mr. Bela Tonković, mr. Ivan Poljaković, Vera Webel-Tatić i Toth Zoltan. Na kongresu se raspravljalo o demokratskim mogućnostima rješenja nacionalnih problema, o ukidanju smrtne kazne i načinima suzbijanja narkomanije.

B.R.

IZLAZIMO NA IZBORE

Na sjednici predsjedništva DSHV 9. svibnja 1992. donijeta je odluka da se postave kandidati u onim izbornim jedinicama gdje je to moguće. Uvjet za postavljanje kandidata je garancija države za sigurnost kandidata, sudionika procesa izbora i javnih skupova, kao i ravnopravnost u prezentaciji programa i kandidata.

DSHV izlazi na izbore jer želi iskoristiti sve mogućnosti da na demokratski i miran način ostvari svoje ciljeve. Naša su vrata otvorena za razgovore i mi smo uvijek spremni za dijalog, iako znamo da je to sa ovom vlašću trnovit put, ali mi drugi put ne prihvatamo.

- Podvala na espeesov način str. 2
- Delegacija KESS-a posjetila DSHV str. 4
- Okrugli stol "Europa 92" str. 6
- Kuntićevo zaprška za Bunjevce str. 10
- Inverzni um str. 12.
- Lakum čovik str. 18

Nova država, stara pjesma

PODVALA NA ESPEESOV NAČIN

- Ono što želi SPS ne žele i građani Srbije
- Odjednom smo se našli u nekoj novoj SR Jugoslaviji, a da narod nitko nije ni pitao kakvu državu želi
- Novu državu nije napravio narod, već vladajuća partija, pa će valjda i ta nova država trajati dok traje i partija na vlasti

Vladajuća partija svojim potezima čini pravi salto mortale i potpuno se odriče nekih osnovnih odrednica svog programa kao što je naprimjer "svi Srbi u jednoj državi". Ali i pored toga uspijeva ostati ostati nepoljuljana. Svojim obećanjima Milošević je povukao Srbe u Hrvatskoj pa i u BiH u rat protiv svega što je nesrpsko. Naravno, takva politika je morala doživjeti krah. Srpske vojne snage su izgubile rat u Hrvatskoj i ekstremni Srbi kao i Srbi koji su silom prilika uvučeni u taj prljavi rat shvataju polako da će ipak morati ostati živjeti u Hrvatskoj. Tisućama su razorene kuće, ubijeni bližnji, mnogi su ostali na ulici u očaju, tek sad shvatajući veliku podvalu. Espees odjednom priznaje administrativne granice kao državne. Predsjednik Srbije nije izrazio nikad čak ni sućut poginulima u ratu, u ratu u koji ih je on uvukao i koji je s njima izgubio. No ova vlast nije samo upropastila Srbe u dijaspori, već i Srbe u novoj tzv. SR Jugoslaviji. Nova državna tvorevina, u suštini Velika Srbija (iako puno manja od one o kojoj su srpski ekstremisti sanjali), našla se u teškoj međunarodnoj izolaciji. Sprski režim, zahvaljujući medijima koje čvrsto drži u šaci, uspio je srpski narod (u biti nedužan) posvađati sa svim narodima oko sebe te gotovo sa cijelim svijetom.

SPS je jedina vladajuća stranka na prostorima bivše Jugoslavije, koja narod ne pita ni za šta, čak i ne pokušava

osluhnuti bilo naroda, već igra neku svoju igru i kao zvijer u smrtnoj agoniji mlatara oko sebe po svemu što stigne. Tko zna koja će cijena još biti plaćena ovakvoj na brzinu i bez volje naroda stvorenoj novoj državi. Odjednom smo se našli u nekoj novoj SR Jugoslaviji, a da narod nitko nije ni pitao kakvu državu želi. Srpski režim se vara ako misli da će ova nova tvorevina biti priznata od međunarodne zajednice. Europa i SAD, kao najvažniji međunarodni faktori, neće

moći prijeći preko nekih osnovnih načela. Ako su sve republike morale održati referendum o budućem ustrojstvu, onda ta neminovnost neće mimoći ni Srbiju. Milošević nije dao referendum, jer bi se na njemu pokazalo da ono što želi SPS, ne žele i građani Srbije. Građani Kosova bi se na demokratskim (što podrazumijeva nezavisne medije koji bi omogućili ravnopravnu prezentaciju svih opcija) i pod međunarodnom kontrolom spro-

vedenom referendumu izjasnili za Republiku Kosovo (oko 90% - ovo su procjene na osnovu nekih istraživanja javnog mnjenja). Građani Vojvodine bi se izjasnili za Vojvodinu sa političkom i teritorijalnom autonomijom u sklopu Srbije (oko 70%), građani uže Srbije bi se izjasnili za Republiku Srbiju (oko 60%), građani Crne Gore (kad bi imali ranije spomenute demokratske uvjete), izjasnili bi se za Republiku Crnu Goru (oko 80%).

Dakle, očito je da je naturena jedna državna tvorevina koja ne odgovara željama naroda koji u njoj žive. Novu državu nije napravio narod, već vladajuća partija, pa će valjda i ta nova država trajati dok traje i partija na vlasti. Cijenu unutarnjih lomova do kojih mora doći, ako se ne poštuje volja naroda tko će platiti, nego opet narod.

Najnovija podvala Espeesa su izbori. Izborna kampanja će trajati punih 14 dana. Nek još netko kaže da SPS nije u stanju organizirati najdemokratskije izbore.

Urednik

PRETPLATNICIMA

Pozivamo sve stare pretplatnike Glasa ravnice da obnove svoju pretplatu za tekuću godinu, najkasnije do 30. svibnja 1992. godine. Molimo da kopije uplate sa naznakom "za Glas ravnice" pošalju na našu adresu.

Uredništvo

Piše: predsjednik, mr. Bela Tonković

NEMIR, ALI I PRKOS

Mi smo ovdje svoji na svome već 1300 godina. I ostat ćemo!

Izbori su raspisani. Iznenada. S vrlo kratkom predizbornom pripremom. U konfuznoj političkoj i državno-pravnoj situaciji. Od 27.4.1992. SFRJ više ne postoji ni formalno, ali zato njezino "predsjedništvo" smjenjuje i postavlja generale vojske nepostojeće države, dakle vojske bez države. I plaća je. Šarenim papirom do kojega mi radnici možemo doći samo vrlo teško i u vrlo ograničenoj količini, a kao protuvrijednost moramo dati sve više znoja. Plaća je i krvlju. Našom. I krvlju mnogih tisuća nevinih ljudi. Životom mnogih gradova.

A ovim izborima treba dati demokratsku krinku onom geopolitičkom prostoru, iz kojeg se generira sve to i snagama koje generiraju to.

Uz to su egzistencijalne prijetnje protiv nas teške - upravo dramatične.

U ovakvim okolnostima predsjedništvo DSHV je razmotrilo pitanje da li da DSHV postavi svoje kandidate ili ne. Nakon duge i duboke analize svih razloga za i protiv odlučeno je da DSHV postavi svoje kandidate tamo gdje je to moguće. Kriteriji mogućnosti su: sigurnost kandidata i svih sudionika procesa izbora kao i sigurnost predizbornih skupova, te mogućnost prezentacije. Zašto uopće izlaziti na izbore? Jer **KORISTIMO SVE DEMOKRATSKE MOGUĆNOSTI DA NA DEMOKRATSKI NAČIN OSTVARUJEMO SVOJE CILJEVE. UVIJEK SMO SPREMNI ZA DIJALOG, ZNAMO DA JE TO TRNO-**

VIT PUT, ALI DRUGI PUT NE PRIHVAĆAMO.

Poslije Šešeljeve prijetnje da će izagnati sve Hrvate (samo njih?) iz Vojvodine i Srbije iz razloga retorizije (odmazde) i nikakve ili blijede reakcije od strane "demokratskih snaga" velik se nemir uvukao u naše kuće. Ali i prkos. Ne onaj "Patriotski Rojalistički Klub Omladine Srpske" koji se iz Doma narodnih poslanika u Novom Sadu javlja i naviješta da će svoje interese širiti "krstom i mačem - svetim simbolima pravoslavlja" (kojeg? - kršćanskog sigurno ne!), već onaj iskonski i ljudski. Mi smo ovdje svoji na svome već 1300 godina. I ostat ćemo!

PANNELLA ŠTRAJKA GLAĐU

IZJAVA:

U Sarajevu, kao i u Varšavi u augustu 1944, protiv muslimanskog naroda kao protiv onog židovskog jučer. Narod koji je kriv samo zato jer je bosanski i muslimanski. Tisak, stranke, ljudi iz talijanske vlade, parlament, pokrivaju se sramotom već godinu dana, politički, ljudski, sudski suučesnici ove "studije za pokolj".

Djelo "etničke reorganizacije" može biti jedino nacističko iako je Beograd likvidirao naci-boljševičke vojnike, krive jer nisu istrebljivali dovoljnom energijom i brzinom. Nadam se da Zagreb neće slijediti primjer slovenske podlosti ili cinizma koji, čini se, prevladava u Ljubljani. Nadam se neće biti ostavljeni sami, u

jednoj tragediji, srpski demokrati, albanski narod, mađarska, hrvatska i druge manjine. Režim u Beogradu je u svim svojim komponentama sastavljen od više nego običnih ratnih zločinaca. Talijanska je ljevica na toj fronti još gora od desnice i centra.

Jedino Radikalna stranka, i ne samo u Italiji, preuzima na sebe u europskoj zajednici i u oko 20 parlamenata istočne Europe - s inicijativama koje se odvijaju na istim takvim pozornicama rata i istrebljenja, s nenasilnim akcijama svojih ljudi - otpor prema nacizmu i savezništvu nacizma, prema ratu svih, uključujući i "pacifiste", kao po običaju. Prije nego što Sarajevo postane poput Varšave ili njegov muslimanski dio poput varšavskog geta, a što se upravo događa, potrebno je intervenirati odgovarajućim mjera-

ma, a ne bestidnim i suučesničkim brbljanjima.

Neću glasati, što se mene tiče, za nikoga od onih koji, ovih dana, šute i sjede prekrivenih ruku - uz "rizik" da uopće ne glasam. Pozivam na osobnu i nenasilnu mobilizaciju sve talijanske radikale, bez organizativnog opterećenja od strane stranke: pozivam ih da izvrše pritisak na sredstva javnog informiranja i stranke da pišu, telegrafiraju, potpisuju, demonstriraju.

Ako ne dođe do odgovarajuće intervencije od strane vlasti, za nekoliko dana ću prijeći na potpuni štrajk glađu i žeđu, kako bi zakoni i obveze bili poštivani i obranjeni.

Marco Pannella, predsjednik Transnacionalne radikalne stranke, poslanik u parlamentu Europe

DELEGACIJA KESS-a POSJETILA DSHV

Delegacija KESS-a u okviru misije o ljudskim pravima u Jugoslaviji 6. 5. 1992. u sastavu prof. dr. Thomas Fleiner-Gerster, gosp. Cipriano Rodrigues Martins i prof. dr. Roman Wieruszewski boravila je u Subotici, gdje se sastala sa delegacijom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Ovo je drugi susret predstavnika KESS-a i DSHV-a u Vojvodini. Članovi misije su se zanimali za povredu ljudskih prava u periodu između prvog i drugog susreta dviju delegacija. Predstavnici DSHV-a informirali su članove misije o torturama nad Hrvatima u Vojvodini, posebice u Srijemu, o medijskoj blokadi u Republici Srbiji, o medijskom ratu protiv DSHV-a, a posebno su izrazili svoje nezadovoljstvo u vezi formiranja SR Jugoslavije obzirom da nikakvog izjašnjavanja građana republike Srbije nije bilo.

O svim kršenjima ljudskih prava za koja DSHV posjeduje potpune informacije članovima misije predat je pisani materijal. Delegaciju KESS-a su primili: mr. Julije Skenderović, dr. Stjepan Skenderović i mr. Ivan Poljaković.

J.S.

TONKOVIĆ POD CENZUROM

Subotica - U noći 7/8. svibnja 1992. na graničnom prijelazu Kelebia kod Subotice voda smjene pogranične policije Republike Srbije zadržao je Belu Tonkovića, Predsjednika DSHV, zbog "cenzure" političkog materijala što ga

je g. Tonković kod sebe imao vraćajući se sa kongresa Transnacionalne Radikalne stranke iz Rima. Tijekom dvosatnog prijegleda, prvo od strane uniformiranih, nakon tog i od strane jednog civilnog pripadnika policije, "cenzori" su pravili bilješke o pisanom materijalu, pa čak i osobnim bilješkama g. Bele Tonkovića, a fotokopiran je i jedan dokumenat međunarodne liječničke organizacije "Liječnici bez granica" o zdravstveno-medicinskoj situaciji na Kosovu, a da nije tražen pristanak g. Tonkovića. On je proces cenzuriranja mogao promatrati izvana kroz prozor. Ovoj je još jedan nasrtaj policije na političke slobode građana u Republici Srbiji.

Komentar g. Tonkovića: "Mi živimo još uvijek u policijskoj državi. Ovdje policajci kontroliraju političare, a ne političari policiju."

B.R.

Nenad Čanak u Subotici DOSTA NAM JE OSLOBODILACA

Subotica - Minutom ćutanja odata je pošta svim žrtvama ovog sulu-dog rata. Na taj bolno simboličan način 23. travnja 1992. godine u punom amfiteatru Radničkog Univerziteta otvorena je tribina Lige Socijaldemokrata Vojvodine/Jugoslavije. U tom činu bilo je više od bolne simbolike, bio je to izraz poraza i nemoći upropašćenih i uludo potrošenih generacija, koje su zahvaljujući nekim "višim" iracionalnim ciljevima bez svoje volje povedeni u rat, u mržnju, i tako dovedeni u centar vlastitog osjećanja praznine.

U toku održavanja tribine prisutnima je podijeljen memo-

randum Lige (Glas ravnice je u svom 15. broju doneo osnovne postavke memoranduma).

- Opljačkali su nas, posvadali su nas, a sada po njihovim idejama, idejama nacista treba da ratujemo. Recept po kojem rat počinje je isti: prvo se izda saopštenje vladajuće partije, pa onda ide priča o ugroženosti, a onda dode vojska i nastaje kaos. Mi se nećemo i ne možemo suprotstaviti njihovim metodama. Mi smo pametniji, obrauzovaniji i kuturniji. Demokratija je naše najjače oružje. Sad je potrebno iseliti Hrvate, pa Madare, a na red će doći i ostali neposlušni građani Vojvodine, jer su njima, vladajućoj partiji, potrebne naše kuće, radna mesta. da bi izvršili novu kolonizaciju. I time ih držali kao pokorne i poslušne. A mi ne želimo da nas niko oslobađa. U kojim količinama nas okružuju prevara, laž, ucena, strah. Živimo u bezzakonju ludila, i jedino što nas može spasiti da se međusobno ne delimo i ne selimo, ida držimo ruke što dalje od oružja. Oni nas žele isprovocirati, a Evropi više nije do zezanja toga tipa. Naše oružje su foto i video kamere, to je naše najjače oružje. A Vojvodina treba da bude konfederativna jedinica u okviru konfederativne Srbije, treba da bude demilitarna i da predstavlja tampon zonu između Srbije, Hrvatske i susednih zemalja. - Iznio je između ostalog na ovoj tribini g. Čanak.

B.R.

Održana skupština DZVM

POVIJESNA ODLUKA VOJVOĐANSKIH MAĐARA

Dana 25.04.1992.godine u Kanjiži u "gradu tišine" DZVM je održala godišnju skupštinu gdje su razmatrana osnovna dokumenta za autonomiju na personalnom principu.

Skupština je već prije početka dobila veliki publicitet jer su lomljena koplja oko toga da će Mađari na spomenutoj skupštini proglasiti autonomiju te da će ovdašnje prostore pripojiti Mađarskoj.

Uslijed ovakve zlonamjerne propagande prethodno su održani sastanci okružnih organizacija DZVM na kojima je doneta odluka da se skupština ipak održi.

Skupštini je prisustvovalo oko 200 delegata. Skupština je prošla bez ikak-

vih ekscesa. Jednoglasnom odlukom skupština je donijela sljedeće zaključke:

- da se osigura politički subjektivitet mađarskoj manjini

- da se osigura mogućnost ovdašnjim Mađarima da osnuju samoupravu na personalnoj osnovi

- da se općine po posebnom statusu dobrovoljno udruže u teritorijalnu autonomiju

- da mjesta gdje žive Mađari u dijaspori imaju lokalnu samoupravu

Gore spomenuti zahtjevi su polazna osnova koju treba sprovesti u djelo putem demokratske rasprave i dijaloga, a na osnovu haških dokumenata.

Sabo Lajoš

Mladi Hrvati iz dijaspori, studenti zagrebačkog sveučilišta, okupili su se po prvi put u zgradi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

UPOZNAJMO SVOJU BAŠTINU

U četvrtak, 9. travnja 1991. oko 40-tak zagrebačkih sveučilištaraca iz Vojvodine se po prvi put našlo u zgradi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Susretu su osim studenata prisustvovali i uvaženi gosti dr. Ante Sekulić, akademik Andre Mohorovičić i dr. Luka Štilinović sa suprugom.

Prisutne je na početku pozdravio tajnik HAZU g. Moguš koji je izrazio svoju radost što je Akademija po prvi put u mogućstvu biti domaćinom mladim Hrvatima iz dijaspori. Ukratko nas je upoznao i sa poviješću HAZU koja je prošle godine slavila 125-u obljetnicu od svog osnivanja, i između ostalog podsjetio i na značaj jezika u postojanju i identifikaciji jednog naroda.

Riječ je predao g. Andreu Mohorovičiću, uredniku knjige "Bački Hrvati", koji je svojim govorom skrenuo pažnju na kulturno i umjetničko bogatstvo ove Akademije u vidu velikog broja djela stranih majstora koju

je ostavio sam utemeljitelj Akademije đakovački biskup J.J. Strossmayer, kao i niz drugih umjetničkih i kulturnih vrijednosti. Ova zbirka je jedna od najbogatijih u ovom dijelu Europe (poslije Beča i Budimpešte). Potom se prisutnima obratio dr. Ante Sekulić. Mnogi od nas prije toga nisu imali prilike upoznati se sa svojim sunarodnikom koji je svu svoju ljubav i znanje posvetio svojoj domovini i narodu na bačkim ravninama.

Njegove riječi "BITI, STATI I OPSTATI" bile su upućene mladima, jer pogled uperen u pojedinca, je pogled uperen u cijeli narod i svaki osobni uspjeh je uspjeh cijelog naroda. Nije mnogo govorio o svojoj knjizi "Bački Hrvati". Rekao je samo "primite je onakvu kakva je

pisana" uz želju da knjigu pročitamo, ne radi drugih nego radi sebe.

Baš kao da je željela da nam pomogne da se njegova želja i ispuni HAZU je kao poklon svakom studentu uručila knjigu "Bački Hrvati" s vlastoručnim potpisom autora dr. Ante Sekulića.

U ime nas, mladih, zahvalio se dr. Luka Štilinović koji u rješavanju studentskih pitanja ima veliki doprinos. Nakon toga svi smo se razišli razgledajući usput veličanstvenu zgradu HAZU. Bili smo sretni i svjesni činjenice da pripadamo narodu koji ima dugu povijesnu i kulturnu baštinu kao što je hrvatska.

Z

Tajnik HAZU predaje knjigu jednoj studentici

OKRUGLI STOL "EUROPA 92"

Beč - Na motornom brodu "Mozart" u Beču od 13. do 15.4.1992. održan je okrugli stol "Europa 92" na temu "Nova Europa - od prava na samoodređenje do integracije". Organizatori su bili Politička akademija narodne stranke Austrije, Međunarodni republički institut SAD i Westminsterka fondacija za demokraciju. Sudionici su bili predstavnici demokršćanskih, narodnih i demokratskih stranaka iz cijele Europe. Iz Vojvodine su bili pozvani Bela Tonković u ime DSHV i Andraš Agošton u ime DZVM.

Referate su držali eminentni gosti iz Austrije dr. Thomas Klestil, kandidat za predsjednika, dr. Alois Mock, ministar vanjskih poslova, dr. Erhard Busek, potpredsjednik vlade, dr. Wolfgang Schuessel, ministar privrede i dr. Werner Fasslabend, ministar odbrane, te Jaques Chirac, predsjednik degolističke stranke Francuske, Willem van Eekelen, generalni tajnik Zapadnoeuropske unije, sir Geoffrie Pattie, potpredsjednik Konzervativne stranke Velike Britanije, Anatolij Slenko, ministar vanjskih poslova Ukrajine, Jan Bielecki, predsjednik vlade Poljske a.d., te iz Hrvatske dr. Zdravko Tomac, potpredsjednik vla-

de i dr. Zvonimir Šeparović, ministar vanjskih poslova.

Razgovori su se vodili o slijedećim temama: Demokracija i mirna rješenja nacionalnih problema, Vizija velike Europe kao gospodarskog prostora budućnosti i Novi sistem sigurnosti za Europu. Na kraju okruglog stola jednoglasno je prihvaćena rezolucija u kojoj se, između ostaloga potvrđuje pravo svakog naroda na samoodređenje, odlučna volja da se ne dopusti da itko ima koristi od primjene sile pri rješavanju problema, i da se pomogne etničkim manjinama koje na demokratski i nenasilan način nastoje riješiti svoje probleme.

B.R.

Održana godišnja skupština KUD "Bunjevačko kolo"

OSPOSOBITI PROSTORIJE ZA RAD

U velikoj dvorani Društva 26 travnja 1992. godine održana je redovna godišnja skupština KUD "Bunjevačkog kola"

O jednogodišnjem radu Društva govorio je Bela Ivković, predsjednik, iznio je prijedlog aktivnosti pojedinih sekcija, a istakao je i brojne kulturno umjetničke manifestacije koje su u proteklom periodu održane, dotakavši se u svom izlaganju i poteškoće sa kojima se Društvo susreće.

O mogućem budućem sadržaju rada kao i projekciji razvoja Društva, izvještaj je podnio potpredsjednik Vojislav Sekelj. Centralno mjesto izlaganja dobile su prostorije društva, koje su u ovome trenutku praktički izvan namjenskih funkcija. Stoga treba pod hitno, istaknuto je osposobiti ih za normalu djelatnost. Pri tome prioritet treba dati revitalizaciji velike Dvorane koja bi imala multimedijalnu namjenu. A za obnovu društveno kulturnog života, gdje bi se članovi i simpatize-

ri" bunjevačkog kola" okupljali, nužno je osposobiti manju prostoriju koja je za sada zbog nečije privatne samovolje za Društvo zatvorena sa dva katanca. Ova prostorija bi također imala višestruku namjenu. Posebno mjesto dobila je dužijanica kao gradska manifestacija koja svojim izvornim sadržajem i značenjem najljepše ocrta-va životnu vezanost Bunjevaca za zemlju, krov i žulj. Ova manifestacija, rečeno je, treba da dobije modalitet institucije koja bi radila tokom cijele godine, a ne samo nekoliko tjedana uoči održavanja, i to zahvaljujući volji i upornosti nekoliko entuzijasta.

O detaljnoj koncepciji preuređivanja i adaptaciji velike

dvorane govorio je potpredsjednik Alojzije Stantić, podvukavši da se u tom pravcu očekuje značajna podrška grada, članova, simpatizera, kao i potpora male privrede.

Skupština je izabrala i nove članove predsjedništva, gđu. Anu Kopunović i g. Grgu Kujundžića.

L.V.H.

gospodin Stantić ima riječ

Naco Zelić, dipl.pravnik

ZAKON O HRVATSKOM DRŽAVLJANSTVU

1. UVOD

Zasjedanje Sabora Republike Hrvatske 8. listopada 1991. održano je u najtežim i najdramatičnijim trenucima hrvatske povijesti. To zasjedanje ima povijesno značenje, jer je Hrvatska odlučna na putu ostvarenja samostalne i suverene Republike Hrvatske donije Odluku kojom "... od dana 8. listopada 1991. godine raskida državno-pravne sveze na temelju kojih je zajedno s ostalim republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ" (točka 1).

Donošenje te odluke bilo je osnov da se objave i stupe na snagu zakoni doneseni na sjednicama saborskih vijeća još 26. lipnja 1991. kojima se osigurava samostalnost i suverenost Republike Hrvatske.

Za građane Hrvatske, a osobito za pripadnike hrvatskog naroda i one koji imaju prebivalište na teritoriju Republike Hrvatske i one koji žive izvan tog teritorija, od osobitog je značenja Zakon o hrvatskom državljanstvu.

Tim je zakonom uređeno hrvatsko državljanstvo, način i uvjeti za njegovo stjecanje i prestanak, nadležnost tijela za poslove državljanstva, mjesta nadležnost tih tijela, vođenje evidencije o državljanstvu, dokazivanje državljanstva, te razni slučajevi u kojima se uređuje zatečeno stanje u toj oblasti.

2. STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA

Polazeći od toga da je u prošlosti stimulirano iseljavanje pripadnika hrvatskog naroda i da je broj Hrvata u iseljeništvu veoma velik, Hrvatska Zakonom o hrvatskom državljanstvu osigurava u najvećoj mjeri zaštitu svojih državljanima i u tu su svrhu maksimalno ublaženi uvjeti za stjecanje državljanstva za sve osobe koje za to

ispunjavaju uvjete i na neki način su u svezi s Republikom Hrvatskom.

Hrvatsko državljanstvo stječe se podrijetlom, rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, prirođenjem i po međunarodnim ugovorima (članak 3). To su slučajevi poznati u zakonodavstvima

većine zapadnoeuropskih država. Za svaki od navedenih slučajeva stjecanja hrvatskog državljanstva propisani su uvjeti.

Tako je propisano da hrvatsko državljanstvo stječe podrijetlom dijete 1) čija su oba roditelja u trenutku njegova rođenja hrvatski državljani, 2) čiji je jedan od roditelja u trenutku njegova rođenja hrvatski državljalin, a dijete je rođeno u Republici Hrvatskoj, 3) čiji je jedan od roditelja u trenutku rođenja djeteta hrvatski državljanin, a drugi bez državljanstva, ili nepoznatog državljanstva, a dijete je rođeno u inozemstvu.

Podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo i dijete stranog državljanstva ili bez državljanstva ako su ga usvojili hrvatski državljani sa srodničkim učinkom (potpuno usvojenje), a propisani su i drugi slučajevi stjecanja hrvatskog državljanstva podrijetlom (članak 5, 6. i 7).

Prirođenjem može steći hrvatsko državljanstvo stranac koji podnese zahtjev za primanje u hrvatsko državljanstvo ako udovoljava propisanim pretpostavkama, a to su: 1) da je navršio 18 godina života te da mu nije oduzeta poslovna sposobnost, 2) da ima otpust iz stranog državljanstva, 3) da je do podnošenja zahtjeva imao prijavljen boravak najmanje pet godina neprekidno na teritoriju Republike Hrvatske, 4) da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo i 5) da se iz njegova ponašanja može zaključiti da poštuje poredak i običaje u Republici Hrvat-

skoj i da prihvaća hrvatsku kulturu (članak 8).

Zahtjev da stranac ima otpust iz stranog državljanstva ima za svrhu onemogućavanje stvaranja dvojnog državljanstva, ali se strancima, koji ne mogu dobiti otpust iz državljanstva jer strana država ne poznaje institut prestanka državljanstva otpustom ili ne dopušta otpust ili za otpust postavlja uvjete koje stranac ne može ispuniti, omogućuje stjecanje hrvatskog državljanstva i bez otpusta iz stranog državljanstva.

Svrha je pretpostavke da stranac ima prijavljeno boravište najmanje pet godina da nadležni organ ima objektivni rok za provjeru da li i u kojoj mjeri stranac poštuje domaći pravni poredak i koliko se uspio prilagoditi okružju u kojem živi.

Osoba koja je rođena na teritoriju Republike Hrvatske a do podnošenja zahtjeva za sticanje hrvatskog državljanstva ima u Republici Hrvatskoj uredno prijavljeno prebivalište najmanje pet godina može steći hrvatsko državljanstvo iako ne udovoljava svim pretpostavkama kojima mora udovoljiti stranac. Traži se samo da se iz njegova ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj i da prihvaća hrvatsku kulturu (članak 9).

Ublaženi uvjeti propisani su i za stranca koji je u braku s hrvatskim državljaninom i kojem je odobreno trajno nastanjenje na teritoriju Republike Hrvatske (članak 10).

Iseljenicima i njihovim potomcima dan je posebno povlašteni položaj u stjecanju hrvatskog državljanstva prirođenjem (članak 11). Na taj je način omogućeno širokom krugu osoba koje se smatraju iseljenicima u smislu ovoga zakona da steknu hrvatsko državljanstvo i da tako ostvare svoju davnašnju želju.

Stranac čiji bi primitak u hrvatsko državljanstvo bio od interesa za Republiku Hrvatsku ne mora udovoljavati uvjetima kojima inače moraju udovoljavati stranci koji prirođenjem žele steći hrvatsko državljanstvo. Povlaštenu položaj dan je i bračnom druugu toga stranca (članak 12).

Hrvatskom državljaninu koji je dobio otpust iz hrvatskog državljanstva, što je bio uvjet koji je propisala strana država za obavljanje kakvog poziva ili djelatnosti, daje se mogućnost ponovnog stjecanja hrvatskog državljanstva pod blažim pretpostavkama (članak 15).

Za Hrvate u Vojvodini, ali i za druge Hrvate koji žive izvan teritorija Republike Hrvatske, u dijaspori i u iseljeništvu, od osobitog je značenja odredba članka 16. ovoga zakona, prema kojoj pripadnik hrvatskog naroda koji nema prebivalište u Republici Hrvatskoj, može steći hrvatsko državljanstvo ako udovoljava propisanim pretpostavkama iz članka 8. stavak 1. točka 4. i 5. ("da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo" i "da se iz njegova ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak i običaje u Republici Hrvatskoj i da prihvaća hrvatsku kulturu") i ako dade pisanu izjavu da se smatra hrvatskim državljaninom. Izjava se daje nadležnom tijelu (Ministarstvu unutarnjih poslova) ili diplomatskom ili konzularnom predstavništvu Republike Hrvatske u inozemstvu.

3. PRESTANAK HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA

Načini prestanka hrvatskog državljanstva (članak 17.) su: otpustom, odricanjem i po međunarodnim ugovorima. Ovi načini prestanka državljanstva opće su poznati i prihvaćeni su u zakonodavstvima većine zapadnoeuropskih država. U odredbama članka 18. do 23. pobliže su utvrđene pretpostavke kojima mora udovoljiti osoba da bi dobila otpust iz hrvatskog državljanstva, te uvjeti i način odricanja hrvatskog državljanstva.

4. POSTUPAK ZA STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA

Zahtjev za stjecanje ili za prestanak hrvatskog državljanstva podnosi se policijskoj stanici odnosno policijskoj upravi, a može

se podnijeti i putem diplomatskog ili konzularnog predstavništva Republike Hrvatske u inozemstvu (članak 24). Rješenje o stjecanju i prestanku državljanstva (članak 25). donosi ministar unutarnjih poslova. Određenje da se rješenje o stjecanju i prestanku državljanstva objavljuje u "Narodnim novinama" kao službenom glasilu Republike Hrvatske propisano je radi ostvarivanja pravne sigurnosti širokom krugu fizičkih i pravnih osoba koje mogu imati pravni interes da im bude poznato kako i kada je neka osoba stekla hrvatsko državljanstvo ili je prestala biti državljanin.

Domovnica je prema članku 28. javna isprava kojom se dokazuje hrvatsko državljanstvo a izdaje je ma-

tični ured općine. Hrvatsko državljanstvo se dokazuje i važećom osobnom kartom, vojnom legitimacijom ili putovnicom (članak 29. stavak 1).

5. PRIJELAZNA RJEŠENJA

Prijelaznim i zaključnim odredbama zakona uređena su zatečena stanja. Prema tim odredbama (članak 30) smatra se hrvatskim državljaninom osoba koja je to svojstvo stekla po propisima vežećim do dana stupanja na snagu zakona.

I za pripadnike hrvatskog naroda podrijetlom izvan teritorija Republike Hrvatske koji na dan stupanja na snagu ovoga zakona nemaju hrvatsko državljanstvo od osobitog je značenja ta odredba. Prema toj se odredbi smatraju hrvatskim državljanima pripadnici hrvatskog naroda ako imaju prijavljeno prebivalište u trajanju od najmanje 10 godina u Republici Hrvatskoj. Od njih se samo traži da pisanom izjavom potvrde da se smatraju hrvatskim državljaninom. Pisana izjava mora se podnijeti policijskoj upravi odnosno policijskoj stanici općine na čijem području osoba ima prebivalište, u roku od 6 mjeseci od stupanja na snagu zakona (8. listopada 1991).

Iz navedenog može se zaključiti da Zakon o hrvatskom državljanstvu briše granicu između tuzemne i raseljene Hrvatske i omogućuje ostvarivanje sna mnogih generacija pripadnika hrvatskog naroda u dijaspori i iseljeništvu da stjecanjem hrvatskog državljanstva uspostave pravu vezu sa svojom matičnom zemljom.■

SUBOTICA I STRANAČKI ŽIVOT

Od obnove višestranačkog života na ovim prostorima, dogodilo se mnogo više od događaja. I upravo to nameće nam dilemu, da li je obnovljen i oživljen politički život grada, ili smo dobili tek jeftinu višestranačku šatru, odnosno javnu arenu za lečenje kolektivne neurotičnosti i svih kompleksa manje vrijednosti proistekle iz iracionalnog doživljaja vlastite veličine.

Imajući u vidu dosadašnji doprinos stranaka gradu, odgovor je nedvosmi-

sleno jasan: to jest, možemo slobodno reći, da političkog života na žalost nema. A pod političkim životom podrazumjevamo onu vrstu aktivnosti koja bi bila u službi okupljanja i oslobađanja novih stvaralačkih prostora, okrenuta radu (pojedincu - građaninu) nošena demokracijom i slobodom. To što nam se događa jeste metapolitika novog porobljavanja, koji se uglavnom vodi u interesu kolektivnih prava, a ne čovjekovih istinskih potreba. Na taj način, nužna sprega politike, ko-

lektiva i pojedinca je prekinuta, okrenuta je većim djelom protiv čovjeka. Direktna posljedica toga je: da je čovjek otjeran ne samo sa političke scene, nego i iz života! Jer život više nije vrijedno po sebi i za sebe, niti svetinja dostojna poštovanja i bez tržišne cijene, nego se pretvorio u luksuznu muku. I to u muku, koju sa stidom, sramom, strahom na granici živčanog sloma, još ne gladni, ali na pragu gladi i boleština, strpljivo, po nekoj rdavoj navici, podnosimo i čekamo. Čekamo

da nas neko, neka stranka, neki lider, Evropa, po principu, deus ex machina, riješi te muke. I zato danas biti politički ne angažovan, apolitičan, je upravo najgori politički stav, jer je lažan. Jasno, ostaje pitanje kako se angažovati? No, ni tu recepta nema, opipljive su samo posljedice toga stava i stanja.

A ako nema političkog života, onda postoji višestranačka šatra, u koju smo politički, hoćeš nećeš, ali na ovaj ili onaj način, svi uvučeni, usisani.

Stoga pokušajmo napraviti jednu malu analizu tog šarenila, sa perspektivom ka boljitku.

Podimo od onoga što je svim strankama zajedničko. Prvo zajednička komponenta jeste da su sve stranke nacionalne, bez obzira na svoj normalni naziv. Drugo da su one po bitnom pitanju postavljene dualno: jedne su "izdajničke" druge "profesionalno patriotske". I treće, da im je svima, stalo da političko bezbednosnu situaciju održe za sada, na nekom minimumu mira i spokojstva. A sve to govori da nema, zajedničke artikulisanje i prepoznatljive političke platforme okrenute građanima. A Subotica iz svoje kulturne i duhovne baštine, te nacionalne složenosti i slojevitosti u interesu očuvanja svog bića, zaslužuje više napora i žrtava u tom pravcu, ukoliko želimo iskočiti iz te mučnine i artikulirati svoj politički milje. Držimo da će do toga sve teže doći, ukoliko ne shvatimo suštinsku potrebu za dijalog, te ne zacrtamo neka osnovna zajednička polazišta. A bitni nesporazumi nalazimo da proističu iz krivog načina shvatanja pojma demokratije i procesa koji se odvijaju unutar nje same. Takođe se i drugi pojmovi rabe tek na nivou termina, a ne njihovog sadržaja i u funkciji su emotivnog pražnjenja i međusobnog etiketiranja.

Što subotičko višestranačje ne može iznjedrati jednu aktivniju politiku oslobađanja?

Podimo od demokratije.

Na ovim prostorima imamo dva radikalna pristupa tom pojmu. (No, nalazimo, da je i kod jednog i kod drugog bloka, sam sadržaj pojma demokratije dat deklarativno, partijski, odnosno stranački derivat samog termina, bez nužnog liberalnog zaleda).

Jedan stranački blok okrenut je Evropi i procesima koji se u njoj dešavaju u svojim nastupima i programima nošena je centripetalnim određenjem demokratije. Smatrajući da je vrijeme veliki centara moći prošlo.

Drugi blok, je na stajalištu centrifugalnog određenja demokratije, i sam je produkt centra, predstavlja tek polugu, i u pukoj transmisiji, nalazi rezon svoga postojanja.

I ovdje dolazi do kratkog spoja.

U prvi blok spadaju stranke, DSHV, DZMVS, SRSJ i donekle a u poslednje vrijeme sve više i SPO. Ove stranke okrenute su Evropi, ali ne samo iz razloga što tamo vide izlaz iz krize i perspektivniji razvoj za društvo, nego dobrim djelom okrenute su Evropi i zbog odbačenosti i usljed ignoranskog stava vladajuće stranke, prema njima, tako da im je politički prostor djelovanja bitno sužen. I ma koliko one imale uspjeha u ostvarivanju i zastupanju kolektivnih prava i interesa, te u internalizaciji vlastitog problema, to u sebi nosi i opasnost od pojave negativne tenzije u razvoju nacionalnog bića, upravo pripadnika naroda kojega zastupaju. (O tenziji između nacionalnog prava i nacionalnog bića, nešto više drugom prilikom).

Drugi blok, čine SPS i njoj satelitski privržene stranke. Demokratiju određuju u ravni centripetalnog određenja njene suštine. Pri tome ne uviđaju, da je centar moći, koji je predstavljao Jugoslaviju pao. I to pao ne Ustavom iz 1974. godine nego padom srpskih, odnosno, beogradskih liberala, Jugoslaviju su urušavali već tada. Liberali su ostvarili zavidan priključak sa Evropom, poslje njih taj suptilan proces u ravni demokratskog zbivanja i gibanja Evrope, jednostavno u Jugoslaviji nije imao tko da prati. A što se u međuvremenu dogodalo u Evropi i sa Evropom. Nju je zahvatio demokratski proces deintegracije i prelaz na centripetalnu demokratiju. No, po, za nju, bezbolnim posljedicama, obzirom da teku dva paralelna procesa. Dolazi do razvlašćivanja centra moći u državama, počinje deintegracija (time manje partije i regije dobijaju na značaju) ali istovremeno ide i proces integracije na nivou Evrope, što samoj "velikoj državi centru",

oslobađa nove prostore djelovanja u ispoljavanju svoje moći. A što se događa sa nama, i to u vremenu kada se cjela Evropa istinski zabrinuto pita što će biti sa Jugoslavijom poslje Tita? Mi, papagajski uporno, u koru maloumno, pjevamo isti refren: i poslje Tita-Tito?! I da paradoks bude veći, bili smo u pravu. Mi sada imamo titoizme. A sada mnogi optužuju Evropu za sudbinu i čorbu, koju smo sami skuhalo. I to, novokomponovano sljepilo, ne samo da će nas tragično mnogo i dugo udaljiti od Evrope, nego i od nas.

Kako se to reflektira na mikropolitiku Subotice?

Drugi blok stranaka, na čelu sa vladajućom partijom, inficiran a istodobno i alergičan, na titoizam, bez sluha i instrumentarija da probleme postavi i riješi, izlaz nalazi u njihovom umnožavanju. A sam SPS, ne prihvata neke osnovne tekovine demokratije, ne može da shvati, recimo, da može postojati stranka, koja ima svoju punu političku samostalnost. Smatra da nužno mora od nekoga biti teledirigovana, od CIE, Vatikana itd.

Za nju, sve ostale stranke postoje, tek smetnje i šumova radi, da stvaraju probleme. Istureno odeljenje su drugi njoj tuđih centara. Konkretno, u našem slučaju, Zagreb je centar za DSHV a Budimpešta za DZVM. Na taj način za drugi blok, krug je zatvoren, vrte su u vlastitom krugu, okrećući glavu do bola ka centru. A da bi bili djelatni i bogocentru ugodni, i stvarali privid rada, da bi opravdali svoje postojanje i povjerenje, one po starom dobrom receptu i dobro proverenoj formuli, izmišljaju i stvaraju neprijatelje, plašeci tako narod, držeći ga u najneizvesnijoj izvjesnosti. Lijep primjer za to je nedavno održana redovna godišnja skupština DZVM, digla se čitava paranoidna oluja, a dovoljna je bio samo jedan susret Predsjednik Republike Miloševića i gos. A. Agoštona, pa da se prašina za tren slegne. Tipičan primjer suncokret demokratije, dovoljan je mig, iz centra, pa da se ruši sistem, slučaj transformacije SK.

Iz takvog odnosa snaga, određenja demokratije i sudara moći, konfliktna situacije u Subotici će biti sve češće, možda i žešće, a da tragedija bude veća, sve će to pucati po nacionalnim šavo-

vima. Tako će Subotica u nastojanju ostvarivanja nacionalnih

(kolektivnih) prava izgubiti dušu, izgubiće ljepotu i složenost svog nacionalnog bića. Nota Bene: za mali duhovni pomak u nacionalnom biću jednog naroda, mora se odbaciti veliki dio vlastitot nacionalizma. A to je mukotrpan i težak posao te nadasve odgovoran posao, i uvijek se mora voditi računa o drugom. A da bi se uspješno obavio, potrebno je tako malo dobre volje i međusobnog poverenja i poznavanja. Možda se stoga u rješavanju trog problema i krije velika poteškoća. A da li je jedna takva opcija "žrtve" u Subotici moguća? Ne znamo, da li je moguća, ali pouzdano je da je ona nužna.

Podimo da u gradu u odnosu na centripetalnu demokraciju djeluju dvije stranke, a to su DSHV i DZVM, razumljivo djeluju i druge, manje stranke, ali prve dvije su unaprijed obilježene kao "izdajničke" "separatističke" dok druge, u tom bloku posmatraju se kao, kišobran stranke, a radi pokrivanja "tuđeg" nacionalizma. Te dvije stranke zovu ih "sestrinske" u bilo kojem savezu ili razjedinjeni, svejedno, nisu prirodna ravnoteža i dugoročna stabilnost grada. Njima nedostaje treća, značajnija i jača stranka sa srpskim nacionalnim predznakom, koja bi sa DSHV i DZVM činila, slobodno kazano, subotički nacionalni blok, odnosno imala zajedničko tijelo, građanske autonomije grada.

Tako stvoreni prirodni nacionalni blok (otvoren) ne bi mogla biti optuživan za remetilački faktor, i došlo bi do novog modaliteta u trouglu odnosa, Beograd, Budimpešta, Zagreb, gdje bi Subotica bila centar, i začetnik stvaranja nužno novog kulturnog, ekonomskog, i duhovnog prostora za dalji prosperitet grada i regije Subotice, koja bi se borila za jednu novu demokratsku Srbiju.

No osnovni problem je u tome koliko je Beograd svjestan specifične težine Subotice a ukoliko ne uvidi na vrijeme njenu specifičnost i značaj za samo Srbiju, gubitnici smo svi, bez obzira na moguće druge buduće autonomije.

Vojislav Sekelj.

"Nedeljnik najboljih namera"

KUNTIĆEVA ZAPRŠKA ZA BUNJEVCE

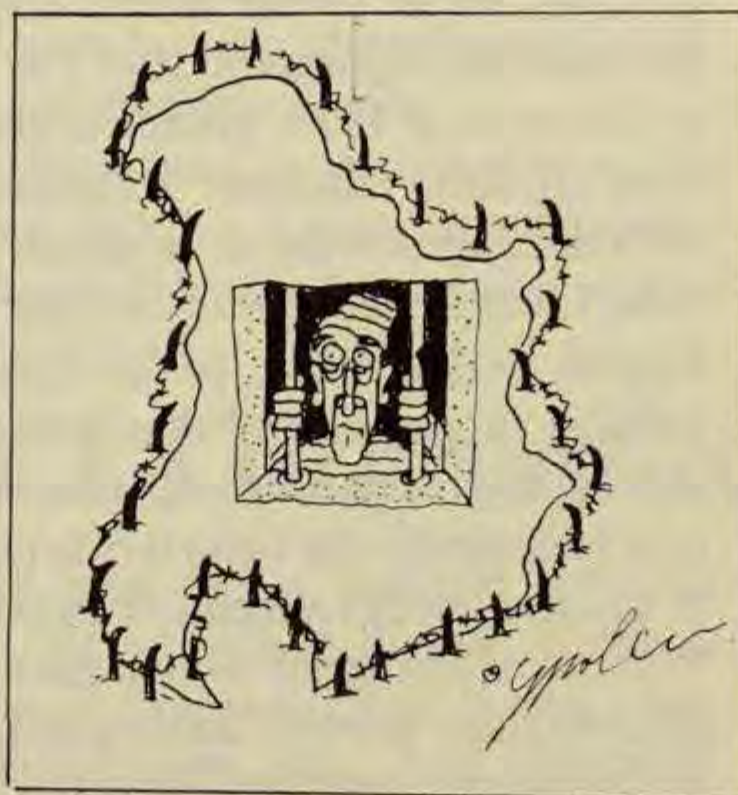
● Po A. M. Kuntiću Bunjevci su nacionalno Srbi, odnosno Srbi katolici

Hrvati, Bunjevci na sjeveru Bačke, H dobili su još jednu, ovoga puta svježju porciju "zaslužnog" pakiranja jogurt mržnje. Sada iz pera glavnog i odgovornog urednika i v.d. direktora lista, u čijem naslovu velikim slovima stoji, da je to "nedeljnik najboljih namera". O dobrim namjerama ovoga puta ne bih, vjerujemo na riječ, ali pozabavimo se, poigrajmo se, malo djelom (tekstom).

Taj mali politički pamflet, nastao povodom susreta Urednika namera u Beogradu sa Albom M. Kuntićem, piscem zabranjene knjige "O počecima borbe za preporod bačkih Bunjevaca" koji je svoj lilavi "proročanski prst", uperio protiv Bunjevaca, koji se nacionalno osjećaju i opredjeljuju kao Hrvati. Ne treba se nad tim čuditi, niti zdvajati, bože moj, pa oni, Hrvati, i nisu neki ljudi, narod, nacija, protiv kojih se ne bi smjelo svašta pisati, jer "definitivno je u svesti svih" - smatra Kuntić - "sazrela istina da mora svako na svoju stranu, ali da ni svi sakramenti, ni sva pričestća pred samim Bogom i Nebom ovoga sveta neće moći sprati ljagu hrvatskog verolomstva, bratoubilaštva i nezahvalnosti. A, dan isku-

pljenja će, kad - tad doći. Ne zadugo! čak - veoma brzo...". "kroz noć dugu i daleku, žurimo-kući. Možemo li stići na vreme?" Duboko je zabrinut urednik namera!

o, da iz usta čovjeka koji je zašao u devetu deceniju života, možemo čuti

takvu kletvu i primiti takvu poruku, koja se proteže na cio jedan narod, odbačen po njima, bez suđenja, i od Boga i od svijeta, i od zemlje i od neba!? Ali je zato "lijepa" pojava vrijedna pažnje, da se urednik namera, žuri kroz noć dugu i daleku, kako bi

jednom etnosu "ulio" na vrijeme svijest o svom pravom identitetu. A da je noć duga, duga je, jer i kada je dan, u mnogim glavama je mrak, ali kako noć istodobno može biti duga i daleka? Nestrpljenje, ovdje otkriva urednik namera! Plaši se da ta noć neće biti još dalja, no da li će biti daleka, ili blizu, zamolimo ga samo neka ne bude bolna, ali ne za one koji odlaze, nego za one koji ostaju, i neka nam ostavi bar onoliko vremena da se možemo ispovjediti i pričestiti, vrijedi pokušati, bar pred Bogom, njih radi, nas radi, može nam svima biti oprošteno.

A iz toga pamfleta, saznajemo da je Bunjercima naneta dramatična šteta, što bi rekli, kroz već otrcanu frazu, da su ovdje, ipak, bar malo bili ugroženi. No, kada to kaže A.M. Kuntić, onda je to i za M.S. Vučinića povijesna činjenica, stanje fakata. Ali kada to spočita, netko drugi, onda je to bogohuljenje, nezrelo zanovijetanje, najradikalnijih antibratskih i anti-jedinstvenih političkih asocijacija, nelojalnost državi i sl. uredniče namera, nije tu u pitanju logika duplo praznog dna, nego logika udvaranja i

porazno stanje komunističkog morala.

Saznajemo također iz te paškvile, gle čuda, da se protiv Bunjevaca urotio cio svijet, i da je to u suštini bila čitava međunarodna zavjera na djelu, protiv njih je bila, svemoćna Partija (o bože moj tko to piše i kaže i kada) da je bila razvijena i razrađena cijela komunistička platforma, na čelu sa generalima, kler, rimokatolička crkva, Austro-Ugarska monarhija, pa i sama bunjevačka inteligencija je bila protiv svog naroda, zašto? Pa zato što je bila zabranjena jedna inače smušena knjiga A.M.Kuntića o Bunjencima, i na taj način od njih ukradena istina o njima. A kao da drugih zabrana knjiga i protjerivanja ovdje nije bilo. I ne čudi onda što se urednik namera pita, da li će stići na vrijeme? Jer na vidiku mu se pojavila opasna konkurencija. Pitanje je sada tko će prije, gospodin Šešelj ili on, M.S.Vučinić, urednik namera. Mada treba znati, da je trka u dvoje dosadna, jer prvi je uvijek prvi, a onaj drugi, i ako je drugi, uvijek je posljednji, bez obzira na namjere.

A saznajemo i to da Bunjevci nisu pučanstvo, već Bunjevci. A što je zapravo točno. Jer, po njihovom, Bunjevci nisu i nemaju svoj narod, nego su Bunjevci. To se u teoriji zove etnocit. Samo se pitamo, kako to da su svoju prvu kulturu instituciju daleke 1878. godine nazvali "Pučka kasina" a ne "Narodna kasina" i kako to da su ustav "Pučke kasine" 1882. godine tiskali a ne štampali, a zapitajmo urednika namera, što je onda Ambrosie Sarcseviss, za moto svoje "Zbirke - mudrih i počnih izrekah" stavio "na korist Bunjevačkog puka" a u pogovoru napisao: "Nemojmo virovati da je ovaki rad malenkost: težnja na obće izobraženje puka našega, na osiguravanje budućnosti njegove, uvik je dostojan i domoljubiv posao". A iz ovoga citata zapitao bih autora Bunjevce a i urednika namera, zašto smo u osnovnoj školi, ako smo kazali kruv, a ne hleb, bili opominjani, izvrgnuti ruglu do stida, a za ponovljeni prekršaj neki išli i u magerećiju klupe? Zašto?! Da li je to mađarizacija, srbizacija, hrvatizacija ili orvelizacija.

A, A.M. Kuntić i pored najboljih namjera bi imao grdih poteškoća da

sebi i drugima objasni i pojasni neke svoje stavove iz njegove zabranjene, pa zaboravljene, a može i obrnuto, knjige.

Tako on metodološki zbrkano zaključuje; da su Bunjevci vlašskog podrijetla. Teza može stojati a i ne mora, recimo da stoji, ali onda na osnovu čega tvrdi i ovo: "da su Bunjevci srpskog porekla, nacionalno Srbi, odnosno Srbi katolici". Posredi u pitanju je sljedeće; da Vlasi nisu starosjedioci Balkana, i da nisu potomci poromanjenih Ilira, kasnije stopljeni sa slavenskim življem, da su i Vlasi Srpskog podrijetla. A što bi A.M. Kuntić ne samo uz najbolje namjere i još jače želje, i činjenično morao dokazati.

A ako su Vlasi ono što po porijeklu jesu, potomci Ilira, a Bunjevci pak po Kuntiću, njihovi potomci, onda taj borac za Bunjevce treba znati sljedeće. da, nacionalna svijest nije zoološka, nego povijesno ontološka kategorija. Mada, može biti i zoološkog nacionalizma, narodnjačkog, folklornog, koji se primitivno dokazuje, da je moj dida bio isto što i moj pradida, a ovaj isto što i njegov čukundida, i tako u repu, te dok je prvi dida po poreklu bio majmun, i da je za tu svijest, dovoljno; isti, piti, pivati, igrati, tući se i veseliti se. Na našu veliku tugu i žalost, na svim prostorima upravo dominira zoološki nacionalizam koji se ispoljava kroz "ugroženost" i krvnu vezanost za tlo. I sada, ako je pitanje nacionalne svijesti jednim dijelom i pitanje mog slobodnog izbora i opredjeljenja, pa ako smo po porijeklu Vlasi, i ako smo u ove krajeve došli iz kontinentalne Dalmacije, i ako je jedan od najvećih sinova Hrvata bio Bunjevac, (A.Starčević piše to i A.M.Kuntić) onda pitamo se, kako to da A.Starčević Bunjevac može biti i jeste Hrvat i po porijeklu i opredjeljenju, a bački Bunjevci, koji su došli sa istog ognjišta, gdje je on ostao, to ne mogu biti. Zar je i Antun Gustav Matoš, Bunjevac, Hrvat, bio zaveden, samo zato što nije znao za zabranjenu knjigu A.M.Kuntića. (Mora da je i tu Vatikan umješao prste). A što opet ne znači, pod pretpostavkom, a i bez nje, da Vlasi nisu srpskog porijekla, te da se nacionalna svijest Bunjevaca, pod različitim uvjetima iz svog vlašskog porijekla, nije mogla razvijati i iden-

tificirati kroz tri ili više pravaca: Bunjevci-Srbi, Bunjevci-Hrvati, Bunjevci-Mađari, pa ako hoćemo i Bunjevci-Eskimi, ako su kojim slučajem, tamo dospjeli, ili će u skoroj budućnosti tamo dospjeti. No, činjenica je jedno, da su svi ti Bunjevci tražili i svoju svijest, razvijali pod raznim, i po njih, na žalost, često nepovoljnim okolnostima, ali su se uvijek naslanjali na narod, a nesporno je, da su pri tom zadržali najjaču, upravo ontološku samobit svog bunjevačkog ponosa. I zašto, onda, toliko anatemiziranja i animoziteta na Bunjevce koji se nacionalno osjećaju i svjesno opredjeljuju za svoj hrvatski nacionalni identitet. Da ne duljimo, bilo je, ima i biti će, manipulacije sa Bunjencima, a osobito iz "najboljih namera". A sada je bitno istaći da smo ipak pročitali i saznali da je "naneta upravo dramatična šteta tim mojim Bunjencima" eto ima i Kuntićevih Bunjevaca kojima je njegova zabranjena knjiga, trebala biti alfa i omega, a ostale, ni svi sakramenti svijeta, neće spasiti, ni od zemaljskog ni od nebeskog prokletstva, ako se ne odreknu toga što neki smatraju i znaju da jesu, ali iz nekih drugih izvora. A za to vrijeme urednik namera, juri kroz dugu i daleku noć, žuri kući, da stigne na vrijeme i napravi veliko spremanje, pa makar došao i drugi, odnosno posljednji, kako bi im kroz lijevak straha, ulio već jednom u svijest za sva vremena, to su, što su, i zašto su tu gdje jesu.

A vrijeme je u međuvremenu isteklo, započela je velika igra, u kojoj se više ništa ne sanja, nečiji se snovi zato obistinjuju, a ipak treba stići na vrijeme, postali smo narvozni, a dobro bi bilo nešto i pročitati, nešto lirski, recimo Lorkinu "Kordobu". Ali čemu žurba, ta grobovi na sjeveru Bačke će nas se vječno sjećati, da smo bili dobri, vrijedni, radni, poslušni, lojalni, i da ni po čemu ne zaslužujemo kletvu, ali o tome ne bismo trebali govoriti samo mi. Tako sa najboljim namjerama mislimo mi.

A za sada "Dani" u broju prvom, godine prve, pišu mržnjom zapržen i to sa najboljim namjerama. Haug.

Vojislav Sekelj

Ispovijest čovjeka koji nije htio ići u osvajački rat

INVERZNI UM WNEBZMI OW

● Ne mogu spavati. Hoću li moći izdržati? Ima li nade za povratak?

Stojim na obali jezera, prazan, prvi sput u životu me ne raduje susret sa vodom. Odlazim u hotel i pijem. Pijem mnogo. Gosti se kupe, vidim draga poznata lica, ali to nije to. Kao da nešto, nekog očekujem, a u medjuvremenu i dalje pijem. I onda na ulazu, stoji on. Priželjkivao sam taj susret, hrlimo jedno drugom u zagrljaj. Prošlo je šest mjeseci, kada smo se posljedni put sreli u gradu čiji miris nosimo pod pazuhom. Kao da se čitav život isprečio ispred nas. Da li je tako htela sudbina ili ljudi, da ne budnemo u najboljim muževnim godinama, ni izgubljeno, ni upropašćeno, ni žrtvovano, ni ostvarena generacija. Nego da budemo prazna generacija. Za šest mjeseci ispraznili su nas kao stare bačve i bacili na sunce da se sušimo željni novoga vina. Pijemo, duboko u noć, u jednom hotelu, pored jednog jezera, negde u Evropi.

Najteža je nostalgija, kaže on, poslije, tko zna koje litre vina. Da saosećanje morala krivice kažem, jer ne doživljam to što diživljava on, oni, mnogi, koji su postali prazan broj, nula jedna više ili manje. Dobivam ove zapise, predajem "Glasu ravnice" i ostajem u nadi da će ih objaviti, kao svedočenje jednog vremena. Kao ožiljak nas, koji ne da se ne smemo potpisati, nego nismo stekli ljudska prava na to jer ovo je samo jedna od brojnih storija i to njenom lepšem izdanju.

Nastavljamo piti, rastajemo se sa suzama, u nadi da ćemo pijanstvo nastaviti na obali nekog drugoj jezera, našeg jezera u našoj zemlji, a u Evropi. A u medjuvremenu želimo da nestanemo bezimeno, da ne ostavimo trag u vremenu koje nas tako surovo

razdvojio i u ime jednog drugog jedinstva i okupljanja.

U EMIGRACIJI

Kod poznanika sam. Pričam im šta sam doživeo, kako sam stigao i zašto sam tu. U očima razumevanje, saosećanje. Umiruju me i nude svoje gostoprinstvo. Pričam im da sam zabrinut za porodicu. Sigurno će ih šikanirati, maltretirati. Nagovaraju me da i njih što prije dovedem. Delićemo sve što imaju, i sami su preživeli svojevremeno dosta toga. Beskrajno sam im zahvalan. Ali ja ne želim da me izdržavaju, kako ću im sve to uzvratiti? Kažu mi da se o takvim temama među prijateljima ne raspravlja. Možda ću i njima svojim prisustvom naneti probleme i nevolje? Govore da je kod njih sada druga "klima". Pričaju mi o onome što su pročitali u novinama, čuli na radiju i videli na TV. Njima izgleda sve to užasno! Ne shvataju zašto odjednom ljudi ne mogu živeti zajedno, posle toliko godina zajedničkog života. Kažu, u komšiliku ima nekoliko onih koji su došli prije par nedelja. Ne raspituju se kod komšija o njima, ali vide nova lica, automobile. Biće nekako. Oni će učiniti sve sa svoje strane. Govorim im da će sve više ljudi iz Vojvodine dolaziti ovamo. Siguran sam i za neke svoje prijatelje da neće prihvatiti poziv za mobilizaciju. Neka dođu, primi ćemo ih onoliko koliko ima mesta u kući. Opet instistiraju da dođe cela porodica. Kako da im objasnim da deca moraju u školu, da kuću ne mogu ostaviti bez ikoga. Useliće se neko! Ne shvataju kako se neko može useliti u tuđe. Pa nema pravo! Pravo!? Pravna država! Država prava? Ob-

jašnjavam im mentalitet "ratnika". Pa na hiljade nemačkih kuća je četrdesetih godina tako naseljeno. Ovo je treća kolonizacija Vojvodine. Ne kolonizacija - ona je donosila napredak, ovo je varvarizam. I kako da im objasnim da želim nastaviti živeti kao do sada. Toliko planova sam imao, toliko toga je još trebalo uraditi. Za ime boga, pa, tamo su grobovi mojih predaka, grob moje majke.

Povremeno me obuzimaju naleti jada, besa, gorčine, mržnje. Ne želim mrziti, ali nemoguće je samo racionalno razmišljati. Nehotice se poredim sa onima kojima je sve razrušeno, opljačkano, najbliži pobijeni.

Ne mogu spavati. Preispitujem sebe jesam li pravilno postupio. Znam da jesam. Da li je to i razumno i jedino moguće rešenje? Znam da jeste. Ali to znači da se sve raspalo, da je sve propalo. A tako se želim vratiti. Hoću li moći izdržati? Ima li nade za povratak? Ali, ja se moram vratiti! Kako pronaći izlaz iz ovog haosa? Ko može pomoći da se situacija smiri? Kažu mi da sam jedan od 40.000 koji je morao napustiti dom od kako je počeo ovaj prokleti prljavi rat. Iz ovog ludila jedino nas može izvući srpski narod. Hoću da napišem apel srpskom narodu. Ne znam kome i kada ću ga poslati, ko će ga i kada objaviti i ko će pročitati. Nije važno.

APEL SRPSKOM NARODU

Vama koji ne vidite kuda Vas vode. Vama koji ne vidite u šta Vas gura mračni um smb generala. Izvrnuti um. Inverzni um. Jedini ste Vi koji držite sudbinu i svoju i svih nas koji živimo, koji smo prinudeni da živimo sa Vama. Mi ostali se uzdamo u Evropu, u

svet. Ali taj svet nije srušio Sadama. Samo mu je podsekao krila i ostavio ga da ga se sopstveni narod reši. Da se njegov narod osvesti i krene putem demokratije. Vama, srpskom narodu se obraćam i poručujem OSVESTITE SE! Jedino je na Vama da i sebe i nas izvučete iz ove bede, patnje, beznada, sramote.

Mi, u većem delu Vojvodine, znamo šta je demokratija. Mi znamo živeti sa drugima, koji su različiti od nas, sa drugima koji govore drugim jezikom, koji su druge nacije i druge vere. Za nas vrede druga merila i druge, opšteljudske vrednosti, a ne nacija, nacija kao vrhovno božanstvo. Verujte nam da je suživot moguć i da nam svima ne treba ništa drugo, nego samo DEMOKRATIJA. Samo demokratija može doneti mir na ove prostore. Samo demokratija može doneti bolji život. Samo demokratska država može obezbediti puni razvoj ličnosti, a onda i prosperitet svih građana.

IZGNANICI

Bio sam u gradu. Obišao sam ga celog. "Naših" je puno. Ima dosta naših automobila. U restoranima sede ljudi po kojima se može videti da su "naši". Uplašena, zabrinuta lica. Prigušen razgovor. U jednoj tel. govornici jedan muškarac govori. Ne želim slušati, ali staklo na vratima je razbijeno i sve se čuje: "Juče sam zvao, gde si bila? Dobro, dođi sutra poslepodne pa ću te ovlastiti da možeš podići novac". Hteo sam telefonirati, ali se okrećem i odlazim dalje. Obuzima me tuga. Šta li moji sada rade? Nailazim na poznanika. Prvi sam ga ugledao i hteo sam se skloniti, ali me je spazio. Prilazi mi i pita: "Zar i ti?" Šta da mu kažem? Eto i ja, dovraga. Iste muke. Iste emocije. Nudi mi pomoć. Tu je već više od 20 dana. Izvlačim se govoreći mu da se žurim i da ću ga potražiti. Poručuje mi da se čuvam. Kaže da se organizovano pokušavaju izazvati provokacije sa izbeglicama. Pouzdano zna da postoje ljudi koji su došli ovamo sa tom namerom i sa namerom da identifikuju izbeglice. Podvlači mi da se čuvam jer naša "glava" ovde vredi svega 300 DEM. Jedva smo se razišli. Koga da se čuvam? Kako? I dovraga, ja nisam izbeglica, ja sam izgnanik. Mene su oterali. Opet

bes. Osveta. Osveta? Nikad se jasnije nisam osećao.

Odlazim u drugi grad. Tamo je još više "naših". Kažu da je mobilizacija u Vojvodini imala najbolji odziv u Mađarskoj. Opet poznanici. Neki su se i snašli. Neki pokušavaju nešto raditi, ali teško ide. Većina je uglavnom obezbedila smeštaj. Troše rezerve. Dokle? Neki lutaju ulicama i ne znaju šta će i kako dalje. Priče su slične. Neki su tu zato što su odbili primiti poziv za "vojnu vežbu", a neki zato jer misle da će ga dobiti. Svi su u mislima kod kuće i maštaju o brzom povratku kući. Nadaju se za mesec ili najviše dva. Vidim da su u proseku slabo obavешteni o situaciji u Jugoslaviji. Gledaju ili slušaju srbijanske ili mađarske TV i radio stanice. O srbijanskim sredstvima informisanja sve znaju sve, ali mađarska sredstva iako tačno izveštavaju, izveštaji su im oprezni i oskudni. Verovatno imaju svoje razloge za to. Srbijanska strana ih je ionako napadala za sve i svašta, a podpredsednik njene vlade Košutić i pretio. Oni sigurno ne žele otežavati život mađarima u Vojvodini. Zato svojim prijateljima savetujem da slušaju BBC, KOLN, i naročito RFI. Ne želim im razbijati iluzije, ali moraju stvarnost prihvatiti onakvu kakva jeste, posle će biti teže.

Vraćam se svojoj "novoj kući". Pričam sa komšijama i prijateljima mog domaćina, meštanima. I oni hoće da pomognu. Razumeju u kakvoj sam situaciji, ali i oni ne mogu da shvate kako je do svega došlo, kako oni kažu, posle toliko godina zajedničkog života. Pokušavam im objasniti. Klimaju glavom, ali ipak. I njima pokušavam objasniti mentalni sklop ljudi na vlasti u Srbiji i u JNA.

Mađarska se promenila i grabi žurno napred. Ranije sam dolazio u šoping i mogu upoređivati. Vidljive su promene i na ljudima; vedriji su, zauzeti poslovima, planiraju i vide bolju budućnost. Spoljnje promene su takođe vidljive. U prodavnicama ima svega, robe iz svih krajeva sveta, naravno i one najkvalitetnije. Cene su visoke ali roba prolazi. Privatizacija je učinila svoje. Usluge su kvalitetnije u privatnim radnjama a ljudi ljubazniji. Ima vrlo mnogo privatnih firmi i uglavnom dobro posluju. Obuzima me tuga. I kod nas je lepo krenulo. A

sad? Svi srbi u jednoj državi, kulturna autonomija kao posledica i NACIJA.

Svi govore o naciji, nacionalnom programu. A šta će biti sa Vojvodinom? Razmišljam o kulturnim i civilizacijskim dostignućima u ovim našim krajevima. Razmišljam o dostignutom stepenu suživota. Vojvodina mora imati svoju autonomiju. To Srbi izvan Vojvodine ne mogu razumeti. To mogu razumeti samo vojvodanski Srbi. Šta znači jedinstvo srpskog naroda? Srbini iz Vojvodine je bliži Mađar iz Vojvodine nego Srbin iz Vranja. Autonomija ne znači razdor među srpskim narodom. Autonomija podrazumeva slobodne kulturne i ostale civilizacijske tokove, ali i znači organizaciju života i rada na jedan drugi način nego što je to u državi kojoj pripada. Ne treba terati i siliti Srbina iz Srbije da radi i razmišlja kao Srbin iz Vojvodine, ali ni obratno. Neka svako zadrži svoj način života, neka svako teži napretku na svoj način života, ali naravno, neka svako raspolaze svojim dobrima i svojim ostvarenjima. Zaključujem da Vojvodini nedostaje jedna stranka koja bi okupljala Srbe iz Vojvodine. Zašto je nema? Zbog straha da će biti proglašeni izdajnicima srpstva? Njihov glas mora da se čuje. I oni takođe čine Vojvodinu Vojvodinom.

Danas je iz mog grada došla jedna meni draga osoba. Posle dužeg vremena to je prvi kontakt sa rodnim gradom. Prenosi mi poruke prijatelja koji su ostali. Svi su spremni pomoći kako meni, tako i mojoj porodici. Prenosi mi jednu važnu ohrabrujuću poruku od jednog prijatelja, Srbina. Bio sam ganut do suza. Žao mi je što sam u afektu, u besu bio kivan na sve i svakog. Sada, posle svega, kada sam već malo smirio, normalno mi izgleda da nisu svi Srbi krivi za ovaj rat, za ovu tragediju. Pa nikad nisam delio prijatelje po nacionalnoj pripadnosti. Nabrajam u sebi sve prijatelje; za neke ni ne znam koje su nacionalnosti, ili bar nisam siguran. Raspitujem se ko je ostao, ko je otišao, ko se odazvao pozivu. Kaže mi da u mom gradu ima više sahrana poginulih vojnika, nego dok sam bio kod kuće. Kaže da se za nekoliko stotina (!) građana ne zna ništa. Opet sam pun gorčine, ali i počinjem praštati. ■

IMA LI MJESTA ZA BOGA U POLITICI I GOSPODARSTVU?

U posljednjem broju "Glasa ravnice" br. 16/92 na stranici 14 u članku Alojzija Poljakovića: "Kada, kuda i kako iz socijalizma?" u jednoj replici na kršćansko poimanje politike, gdje se u jednom načelu suprotstavlja općeprihvaćenom svjetovnom stavu prema politici; vjernost sebi i narodu "ističe kršćansko poimanje, da čovjek kršćanin u svojim političkim nastojanjima mora imati pred očima Bogu i narodu". Autor članka misli da "nije uputno naglašavati odgovornost Bogu i narodu... i zaključuje: Politika i gospodarstvo, pa upravo iz toga izlazimo, moraju biti lišeni svake pretjerane ideologije - pa i kršćanske!" Ovakvo stajalište smatram veoma opasnim, da se mi Hrvati, kao narod koji je odrastao iz korijena kršćanske civilizacije i kulture u svojim političkim i gospodarskim nastojanjima nastojimo distancirati od Boga i kršćanskog pristupa ovozemaljskim vrijednostima i to u vremenu kada se raspadaju sustavi (ne samo socijalistički!) koji su bili građeni bez Boga. Najveći problem, i kapitalizma i socijalizma, bila je upravo ta svijest, da se u ovozemaljski poslovima ne treba oslanjati na Boga i njegove zakone. Nije li upravo manjak te svijesti u kapitalizmu stvorio problem siromašnog i izrabljivanog radništva tzv "radničko pitanje", jer nije imao pred očima osnovna načela pravednosti, čiji su temelji jednakost i dostojanstvo svake ljudske osobe i iz toga osnovna ljudska prava. A sve se to temelji na osnovnim kršćanskim istinama, koje je to društvo odbacivalo i tako stvorilo pretpostavku drugom društvenom i političkom sustavu socijalizmu, da pokrene milijunske mase nezadovoljnog radništva i opet po bezbožnim načelima "borbe radničke klase" u kojoj su izginuli milijuni ljudi, a njihovi se potomci našli još u gore položaju nego u kapitalizmu, što je konačno dovelo i do kompletnog raspada tog sistema u jesen 1989. godine. A posljedice osjećamo u obliku krajnje bijede koja u nekim područjima graniči sa masovnom glađu. I sada opet glavinjati dalje i tražiti nove sisteme "odgovornosti samo narodu"? Nikada se sa pojmom vjernosti narodu nije toliko manipuliralo kao upravo u spomenutim sistemima! Sjetimo se da su se konfiskacije imanja i deportiranje poštenih naših seljaka vršile u "ime naroda" i toliko toga sve do naših dana, gdje je u radničkom samoupravljanju sam radnik radio protiv vlastitih interesa i same opstojnosti.

Uzmimo još jedan suvremeni problem, a to je pitanje zagadivanja životnoga prostora, kojim se bavi suvremena znanost ekologija. Nije li kapitalistički sistem bio onaj koji je nemilosrdno iskorištavao prirodna bogatstva ne štedeći prirodni okoliš, samo radi prljavog dobitka. Nisu li upravo razvijene zemlje Zapada prve stvorile taj problem. Zagaden zrak,

voda, otrovano zemljište i nadasve otrovani međuljudski odnosi! U tom je socijalizam nastavio još većom bezobzirnošću, o čemu će svjedočiti budućim pokoljenjima svojim razornim posljedicama; černobil, sjeverni Sudeti u češkoj, pa nova azotara u Subotici. To su samo neki aspekti politike i gospodarstva vođeni "bez Boga", a o tom bi se dale napisati knjige znanstvenih studija!

Čime ćemo obrazložiti dostojanstvo ljudske osobe i njezina neotuđiva prava? Na čemu utemeljiti prirodna prava obitelji i naroda? Čime obrazložiti ozbiljan zahtjev suvremene ekologije, da zemlju trebamo koristiti tako, da ona može poslužiti pokoljenjima i poslije nas? A što je najbitnije čime sve to sankcionirati? Hoćemo li ići izmišljati neka nova načela, ili se vratiti kršćanskim korijenima naše europske civilizacije? Taj se pokret u Crkvi naziva reevangelizacija ili ponovljena evangelizacija. Ne možemo biti pametniji od Boga i ne možemo bolja načela i principe od onih koje je on dao u svojoj objavi sačuvanoj i predanoj u tekstovima Sv.Pisma i tradicionalnoj nauci Crkve? Ako je po Objavi čovjek Božje stvaranje i to svaka duša unikatni primjerak u svemiru, ako je taj čovjek po Isusu Kristu uzdignut na dostojanstvo djeteta Božjeg, brata Kristova, u čijim tjelesima boravi sam Duh Sveti, koga Krist na koncu konca identificira sa samim sobom, postavljaajući kao vrhovno pravilo, da smo njemu učinili što smo učinili jednom od njegove najmanje braće (Mt, 25,40) Zar je to neznastveno ili čovjeka nedolično? Imamo li nešto bolje ponuditi suvremenom čovjeku? Iz ovih načela lako je izvesti sva ljudska, obiteljska, narodna i međunarodna prava i obaveze, koja mogu zadovoljiti i one najzahtjevnije.

Ako pođemo od svetopisamnskih tekstova, koji govore kako je Bog tvorac neba i zemlje i kako je on u sav taj stvoreni svijet stavio svoje zakone koji su neumoljivi prema onima koji ih gaze (Bog oprašta uvijek, čovjek ponekad, a priroda nikad!) Zar to nije zdrava osnova svakoj politici i još više gospodarstvu? Možemo li mi postaviti neke nove zakone? Pa i ove po kojima se danas ravnamo, nismo mi izmislili, nego ih otkrili i u većini slučajeva zlorabili i time navlačili na se sve nedaće. Čime ćemo opravdati tolike razumne i opravdane zahtjeve suvremene ekologije? Na stranicama Biblije naći ćemo obilje veoma konkretnih poticaja, dapače odredaba ekološke naradi, od one sa prve stranice Biblije, da čovjek "obrađuje i čuva" zemlju (Post. 1,15) pa do sasvim konkretnih odredbi, kako postupati sa zemljom, dajući joj i vrijeme njezinih otpočina, do socijalnih odredbi o branju vinograda, maslinika i o žetvi, gdje Pismo uvijek misli na siromahe i pridošlice. Možda bi bilo dobro, kada bi učenjaci malo posegnuli i za tim načelima, pa bi nam gospodarstvo bolje napredovalo, jer dosadašnja iskustva govore nam

protivno. Tako je to bilo i u povijesti, kada je čovjek priznavao i poštivao ove zakone upisane u narav mrtve i žive prirode, napredovao je, a kada ih pokušao zloupotrijebiti vraćalo mu se to kao bumerang i pogadalo ga u glavu. Mogu li ova načela biti štetna za jednu zdravu politiku i ekonomiju? A to da se mi bojimo prisutnosti Boga i njegova nauka u sferama znanosti, politike, gospodarstva, društva i kulture. plod je djelovanja onoga što je bezbožni komunizam sijao u duše mladosti pa i starijih, kroz sva sredstva priopćivanja, kako je prisutnost Boga i Njegovih zakona u bilo kojem obliku "neznastvena" i zato nedopustiva, kako u svijetu znanosti, tako i u javnosti. A bio je to u stvari strah, da ljudi ne dođu do tih spoznaja, jer bi time silno bio potkopan komunistički "znanstveni" svjetonazor. Sjetimo se samo "znanstvenih" tumačenja o čovjeku i njegovu podrijetlu od običnog šumskog majmuna, dakako da bi misao Objave o čovjekovu bogoposinaštvu u temeljima potresla takve i slične "znanstve poglede". Zato se sve to nazivalo "ideologijama", kojih se je dakako trebalo riješiti iz "znanstvenih razloga", kako bi znanost tobože bila objektivna i nepristrana. Koliko je to duboko ušlo u našu svijest, toga i nismo svjesni. I eto, dok se borimo za nove nazore i potpuno nove pristupe, jer smo svjedoci ruševina dosadašnjih nazora, mi eto upadamo u zamke starih laži i njezinih sistema. Trebat će još dugo vremena da se i u svom načinu mišljenja oslobodimo ropstva tim kategorijama mišljenja, koje su nam nametane i nametnute. Možda bi nam u tom oslobađanju mogli pomoći posljednji dokumenti Apostolske Stolice i Pape. Kad govorimo o ovoj tematici, posebno je aktualna posljednja Papina enciklika "Stota godina" izišla prošle godine u povodu stote obljetnice prve socijalne enciklike pape Lava XIII. "Rerum novarum", a njezin hrvatski prijevod je već izišao u Zagrebu kod "Kršćanske sadašnjosti" (1991.) a prikaz toga dokumenta izlazi u nastavcima našeg katoličkog lista "Bačko klasje". Ti dokumenti otvaraju sasvim nove vidike, a koji su nam nepoznati. Oni nam daju jednu sasvim drugačiju viziju političkog i gospodarskog stanja u suvremenom svijetu, a koji su za nas, koji u stvari trebamo početi od nule veoma značajni i korisni. Zato sam i smatrao svojom dužnošću da kao teolog uđem u ovu diskusiju, jer smatram da je u najmanju ruku nerazumno odbacivati u ime "pseudoznanstvenosti" neka značajna dostignuća i zdrava shvaćanja, koja sav razumni zapadni, a u posljednje vrijeme i istočnoeuropski svijet sve više shvaća i prihvaća, kao zdrava idejna polazišta jednog novog svjetskog političkog i gospodarskog sustava.

mr Lazar Ivan Krmpotić

NAPISAO: Matija Poljaković

PREGLJED POVIJESTI HRVATA BUNJEVACA

(nastavak iz prošlog broja)

Najveći dio Hrvata govori ikavski, Nali nam je književni jezik ijekavština. No, ima ikavaca, štokavaca i čakavaca. Bunjevačka ikavština je štokavska i najbliža je književnom jeziku, a znanstvena definicija za "bunjevačku ikavštinu" jeste, da je štokavski ikavski govor s novom akcentuacijom dinarwskog tipa (oko planine Dinare).

Pa sad, ako ima još negdje Hrvata koji govore "bunjevački", a ne nazivaju sebe našim posebnim imenom "Bunjevci", zar nije jasno da smo se od tih Hrvata prije vijekova odvojili i pošli "u svit", pa stigli u Dalmatinsku zagoru, a u okolici Pozrmanja primili i naše posebno ime "Bunjevci"?

A gdje to ima Hrvata koji "bunjevački divane", a sebe ne nazivaju Bunjevcima? Eno ih u Bosni i Hercegovini. Oblast u kojoj oni i danas žive mogli bismo omeđiti planinom Dinarom na zapadu, Livnom, Duvnom (danas Tomislavgradom), Imotskim, Vrgovcem i slivom Neretve južno, Ljubuškim, Mostarom, Konjicom, Prozorom, Bugojnom i Travnikom na istoku, a crtom Travnik-Dinara na sjeveru. (Vidi zemljopisnu kartu br. 1).

Područje Ravni Kotara, Hrvatskog primorja i Like, gdje je nastavljena seoba Bunjevaca

Uostalom, tko se od nas ne sjeća Hercegovaca koji nam dolaze u berbu kukuruza? Zar taj hercegovački Stipan, Mate, Joso nije baš tako "divanio" kao i mi kod kojih je brao kukuruze?

A što bi nam ta pradomovina i danas još mogla ispričati? To je krš, sam kamen, neplodan kraj, prekrasan u svojoj divljini, ali zahtijeva preveliki trud da tamo čovjek prehrani sebe i svoju obitelj.

A na tom tlu su naši preci bili pastiri s neobično brojnim obiteljima. Ovisni od ispaša kojima ti krajevi oskudjevaju, morali su tražiti bolje i bogatije ispaše da bi se prehranili i održavali. U tom traženju su se već početkom 15. stoljeća počeli prebacivati preko Dinare u Dalmatinsku zagoru.

Dakle, već su se i u predturska vremena mnogi naši selili iz Bosne i Hercegovine na nova prostranstva, bogatija ispašom. Dio Dalmatinske zagore, gdje su se naši preci naseljavali, mogli bismo omeđiti na sjeveru planinom Bukovicom, rijekom Zrmanjom, istočno: planinama Prominom i Svilajom; južno: crtom Sinj-Šibenik, a zapadno: Ravnim Kotarima i Skradinom. (Vidi zemljopisnu kartu br. 2.)

A počevši od turskih nadiranja na Balkan, napose kad su veći dio naših krajeva osvojili, a u vremenu od 1522-1527. godine doprli sve do Gackog, ovo preseljavanje naših predaka je bilo sve brojnije i brže.

Pokrajine, koje smo naseljavali u Dalmatinskoj zagori, prije nas su nastanjivali isto Hrvati, ali oni koji govore čakavskom ikavštinom. Pa gdje su oni nestali iz Dalmatinske zagore?

U vrijeme turskih najezda Dalmacija je bila pod vlašću Mlečana, a Hrvatsko primorje i Lika pod vlašću hrvatskih velikaša u sklopu austrijske carevine, koja je u ovim krajevima uspostavila Vojnu krajinu za obranu od nadiranja Turaka. Pa budući da su čakavski Hrvati ratovali protiv Turaka na strani Mlečana, na strani hrvat-

skih velikaša i Austrije, to su se pred Turcima morali povlačiti prema dalmatinskoj obali, u gradove, pa je tako Dalmatinska zagora ostala pusta, nenapučena.

Dakle, Turci su osvojili te pokrajine, ali ovako opustjeli baš su njima nanosili najveće štete jer nije bilo življa koji bi stvarao potrebnu hranu za tursku vojsku. A kako su se u to vrijeme baš u ovim krajevima vodili stalni ratovi, to su Turci bili primorani dovlačiti hranu iz udaljenih krajeva, što u to vrijeme baš nije bilo lako.

Turci, da bi prekratili ovu svoju oskudicu u hrani i snabdjevanju svoje vojske, oni su sami podsticali naš živalj u Bosni i Hercegovini preseljavati se u Dalmatinsku zagoru, da bi stvorio mogućnosti za ishranu vrlo brojne turske vojske. Ovo je opet dalo podstreka našim precima da napuste stare krajeve i da se sele u Dalmatinsku zagoru koja je u to vrijeme bila skoro pusta.

Osim toga, Turci su u vojnim pohodima i stalnim osvajanjima vodili ratove na nepoznatom tlu. Da bi lakše prodirali i bolje se snalazili u nepoznatim krajevima, oni su za svoje vodiče uzimali pastire starosjedioce, koji su dobro poznavali svoju bližu i dalju okolicu. Tako su za svoje vodiče uzimali i naš svijet, a vremenom ih sve brojnije uzimali u svoju pomoćnu vojsku tzv. MARTOLOZI, koji su pratili tursku vojsku u vojnim pohodima, često sudjelovali u borbama, a kad bi Turci osvojili nove pokrajine i gradove, ova pomoćna vojska bi održavala posadu u tim mjestima i branila ih od eventualnih upada. U ove martoloze su Turci uvrštavali sve starosjedioce, pa tako i naš svijet, a po ustaljenim turskim običajima oni bi dobili dio plijena i mogli su voditi sa sobom i članove svoje obitelji kao i svoju stoku i svu imovinu.

Naši preci, kao martolozi, sudjelovali su i u osvajanju Like na strani Turaka, pa je vjerojatno da su mnogi onda već ostali u Lici i naselili je.

NASTAVAK U IDUĆEM BROJU

Povodom petogodišnjice smrti

O DJELU BALINTA VUJKOVA

Prije pet godina (23. travnja 1998.) preminuo je Balint Vujkov. Roden je 26. V 1912. godine; jedan je od najistaknutijih pisaca i kulturnih djelatnika među bunjevačkim Hrvatima u posljednjih šest desetljeća. Sakupljao je i obrađivao narodne pripovjetke, pisao pjesme sa socijalnim motivima, novele i pripovijetke snažnog zamaha, lirske intonacije, ali realističnog prosedea. U člancima, prikazima i naročito polemikama bio je oštar i nepomirljiv borac za novo, napredno, a protiv svega nazadnoga što je sprečavalo prodor svježih, progresivnih ideja, no, nije beznačajno ni njegovo dramsko stvaralaštvo. Za života je objavio dvadesetak djela, posthumno tri, a onoliko rukopisa još čeka izdavača.

S bilježnicom i olovkom u ruci (tek koju godinu s magnetofonom) lutao po selima i salašima, seoskim vašarišima i prelima, posijelima, slavama i proslavama, svadbama i ukopima - dakle svugdje ondje gdje se ljudi okupljaju; započinje svoj put u Subotici i njejoj okolici, zatim nastavlja u Somboru, širom Bačke, Banata, Srijema, Baranje, Like i Kosova (Janjevo), zatim diljem četiri zemlje: Rumunjske, Mađarske, Češko-Slovačke i Austrije, tragajući za usmenim proznim iskazom podunavskih Hrvata, Iliraca, Karaševskih Hrvata, iznalazeći zajedničko blago ponijeto iz pradomovine, dograđeno u osobenim uvjetima kroz desetljeća i stoljeća, često u neprijateljski nastrojenom okruženju. Zatvorio je tako jedan ogroman krug od usko lokalnog do onog velikog, europskog, na prostranstvima gdje se vjekovima živjeo, kretao, radio i borio naš čovjek, na žalost, gdjekad najmanje za svoj probitak, svoje interese.

Za pedeset i sedam godina (za neke je to čitav jedan ljudski vijek, a za njega bio sam neprekinuti tvoriteljski čin) - Balint Vujkov nam je - samo na planu narodne književnosti - ostavio

više od tisuću i pol hrvatskih narodnih pripovjedaka među kojima su bunjevačke najbrojnije.

Te priče bi se po onoj uobičajenoj podjeli dale razvrstati u dvije grupe: fantastične i realistične, ili još dalje: bajke, šaljive pripovijetke, priče varaljke i lažavke, basne i pripovijetke o životinjama, legende, anegdote, zbiljske priče, kao i druge narodne umotvore.

Osnov pretežnog dijela ovih pripovjedaka je fascinantno tkivo nenadmašne umjetničke ljepote; briljantno

Balint Vujkov

su komponirane, pregledne su, jasne i date s punim osjećajem za mjeru; radnja je spretno vođena, iskazana čudesno lakom naracijom, sažetim opisom, majstorskim dijalogom koji je izvorište vrcavog humora, obrta, doskočice i iskonske mudrosti jednostavnog čovjeka.

Po kazivanju B. Vujkova, pripovijetke su većinom prenošene među seoskom i gradskom sirotinjom; odraz su njenih pogleda, htijenja i snova, svojina siromašnih nadničara, slugu, čobana, svinjara, poljara gonjenih elementarnim porivima i težnjom za boljim životom. Društveni motivi su

osnovne značajke tih priča. Borba za svagdašnju koru kruha, oporba gazdinskom izrabljivanju i licemjerju, gušanje sa vlastitom bijedom, nepravdom rodila je te oštre teme koje iz oporbenjaštva prelaze u smijeh, iz smijeha u pomirenje, u gnijev, da završe smirenim primanjem sudbine u neuništivom, prekaljenom optimizmu. Žarka je to želja za sukladnim životom, uzajamnim poštivanjem da bi se ljudi međusobno pomagali, činili dobra djela, voljeli ... I tako stekli smisao svog svijesnog postojanja.

Jezik ovih priča je jezgrovit, slikovit, a njegova sočnost vuče korijene iz najljepšeg jezičkog blaga hrvatskog naroda. To je čar tihe, smirene, otegnute, šuštave, kao dovikivanje preko kukuruza ili usred zrelog žita, melodične rečenice krcate mnoštvom izvornih riječi izraslih iz zavičajnog tla, neiscrpne riznice materinskog jezika gdje svaka riječ otkriva jedan cijeli svijet. Tu valja istaći da je Balint Vujkov bio i jedan od rijetkih pisaca koji je u poslijeratnom razdoblju njegovao dijalekatski izraz (u podlistku "Hrvatske riječi") i doprinosio njegovom čuvanju i afirmiranju.

Ovaj primjer je u novije vrijeme u moderno-strukturiranom izrazu prvi počeo slijediti pjesnik Ivan Pančić (sjetimo se njegove obimne poeme "Natpivavanja" i drugih pjesama). Njemu su se nešto kasnije pridružili Vojislav Sekelj "Rič fali" i Milovan Miković "Avaške godine".

Uz brojne prikaze, recenzije, eseje i druge tekstove djelo Balinta Vujkova bilo je predmetom maturskih, seminarskih i znanstvenih studija. Do sada sredena literatura o njemu čini oko 300 jedinica. Oni najautoritativniji i najkompetentniji kazuju bez ograda da je književnostima južnih Slavena darovao veliko književno djelo. I kao što je nedavno istakla stručna kritika, Balint Vujkov je stao uz bok jednog Grima, jednog Vuka Stefanovića Karadžića.

Na kraju evo jedne lucidne misli dr Karolja Junga: "I sam Balint Vujkov je znao, a češće i naglašavao da je materijal bunjevačkih narodnih pripovjedaka isto onoliko južnoslavenskog porijekla koliko je i europski; da je južnoslavensko narodno blago apsorбирало u sebe talijanske, njemačke, mađarske i istočne motive i utjecaje, ali da je istodobno - što se osobito odnosi na bunjevačke priče - i samo posredovalo motive i obrte u narodnu književnost naroda koji su stoljećima živjeli sa Bunjencima i Južnim Slovenima ili pak u susjedstvu s njima".

Svom bunjevačkom narodu, koji je dio integralnog hrvatstva, podigao je neprolazan spomenik koji će čuvati njegovu plodnu duhovnu baštinu, dušu, biće ...

Da je kojom srećom ostao živ ovih dana proslavili bismo njegovu osamdesetogodišnjicu.

Lazar Merković

Prilog: pripovijetka "Komšije - ovan i kurjak".

Iz zbirke: Balint Vujkov: Šaljive hrvatske narodne pripovijetke (bunjevačke), Subotica, 1958. str. 169-170.

KOMŠIJE - OVAN I KURJAK

Jedan ovan zapatio nekoliko žena. One se očajnjile. Vidi ovan: triba tu

malo kuće i kućišta, da se čeljad imadu na čega osloniti. Ukraj šume sklep o kolibicu. Rogovima razoro malo ledinice - nek žene imadu baščicu, da se ne moradu za struk peršina zatrčavati u komšiluk.

Jedva se okučio, jedva u bašči usiv otkočio, kad šta vidi?! Na drugom kraju ledine kopa temelje za kuću - ko? - već glavom kurjak! Lipog li komšije!

Ovan pogleda kurjaka, pogleda svoje rogove i misli: triba se potpasati i biti na oprezi. Baš je u tom mišlju kad evo novog komšije. Ide ladom, sklepo uši, opušti rep: vidi se - pravi lin i nemanan čovik! Ko i druga dobra duša dokuleco i lipo se javi:

- Komšija moj, gledam te, ti se pametno okučio, bašču uredio. Dobio i ja volju za takim mirnim životom al' sam malo ukasnio.

Ovan viruje i ne viruje al' mu je drago i čuti taki divan iz taki' usta, pa veli:

- Ništa, komšija, ništa - bolje ikad neg nikad.

- Pravo kažeš, baš pravo, komšija-ovan! Urediću i ja život, a dotle ću se valjda ispomoći kod tebe. Komšije smo - nemamo nikog pričeg.

- Ko što kažeš, - ovnu se poč'o dopadati ovaki razgovor.

Lakše mu srcu što onaj ne tiska već zavađa razgovor ko i druga dobra duša.

- Eto, - kurjo će onda - žene nami-slile da bi skuvale dobar paprikaš, a u kući imam samo sitne paprike. 'Oćeš mi dati na zajam koji stručak crnog luka?

'Oće ovan - kako ne bi kad je bašča puna - samo kad nije rič o većem čemu.

- Hej žene, - naređiva da uzaberu što bolji i lipči luk.

Podvorio gosta-komšiju ko narodenijeg a onaj zafaljiva da zafalji-vanju kraja nema i čvrstom virom obećava:

- Komšija-ovan, vratiću ti dug, već ću pošteno vratiti čim bude rodilo u mojoj bašči!

- Pušti to, nećemo valjda i na to trošiti riči, - ovan se sasvim raspo-ložio.

Doboga mu je drago što je sve ispalo tako dobro. U tom komšijanju kurjo će i poći, pa kad se već zakaso iznenada zgrabi najlipče jagnje.

- Komšija, šta će to sad biti?! - ovan se najedared trgo.

- Šta bi bilo?! - kurjo će ko pravi i u pravdu rođen. - Ne misliš valjda da se paprikaš mož skuvat od samog luka i paprike?! Triba malo i mesanca!

- Triba, ne kažem da ne triba, al ne misliš valjda od mojeg jagnjeta?!

Ovan dipio al kurjo jagnje ne pušća već komšiji lipo ko da je jezik u med zamako:

- Šta si se uzburio?! Ta ja i jagnje uzimam samo na zajam! Vratitiću ti pošteno i ovaj dug čim se moje kurjačice očajnje.

Pisma Čitatelja

RIČ, DVI

Gospon uredniče, evo mene opet na rič, dvi, povodom posljednjeg broja Glasa ravnice (16.) da vam malo zakeram. Da pođemo od prve, naslovne strane. Za bolju prođu prodaju Glasa ravnice med svim koji nisu članovi naše strane pridlažem da iz zaglavlja zоставite kliše, amblem strane, koji iritira i odbija mnoge potencijalne kupce. Naime primetio sam da mnogi čitatelji zaziru traže pogodan trenutak kad nema nikog ispred kioska da bi kupili naš list. Nadalje, tribalo bi bar ri put godišnje (za Uskrs, za eliku gospojinu i za Božić) dštampati naslovnu stranu u bo-i, jer objavljivanjem ovo dvoje

slatke dičice s kotaricama, zecovima i jajima u crno biloj tehnici gubi na efektu. Pozdravljam ideju u vezi objavljivanja feljtona "Pregleda povijesti Hrvata - Bunjevaca" od pokojnog Matije Poljakovića, književnika, koji je umro 15. ožujka 1973. godine i saranjen je nažalost čak u Zagrebu, daleko od svog zavičaja. Predlažem da se iduće godine povodom 20. godišnice sarane podigne spomenik (poprsje) i postavi u parku ispred "Narodnog pozorišta" odnosno ispred gradske kuće, a za izradu poprsja bi tribalo zaintrigirati našeg vrsnog kipara, g. Nestu Orčića. Zatim, predlažem da se povodom iste godišnjice organizira trodnevni književni simpozijum u okviru Literarne sekcije KUD Bunjevačko kolo te u zajednici sa institutom "Ivan Antunović". Osobno mi je poznato da autorovi nalidnici imaju u fioki više dramskih i komediografskih dila i jedan neobjavljen roman za koje ne bilo zgoreg da se nađu sponzori kako bi se i to objavilo tokom iduće godine. Dobro bi bilo da

uvedete novu rubriku tzv. crnih bisera iz YU štampe u odnosu na one članke koji nameću problematiku ovdašnjih Hrvata - Bunjevaca. I na kraju, u svakom broju triba da nađete mesta za objavljivanje jedne bunjevačke narodne pripovjetke iz bogatog opusa pokojnog književnika Balinta Vujkova.

Subatčanin

Fala na ovim svim lipim sugestijama. Nike od njih smo sproveli u dilo već u ovom broju.

Urednik

Molimo čitatelje i suradnike koji nam šalju dopise, da redakciji dostave svoje puno ime i prezime, jer u suprotnom takve tekstove ne objavljujemo. Naravno, ukoliko netko želi ostati anonimn, treba u dopisu to samo naznačiti i predložiti svoj pseudonim. Dopise dostavite redakciji najkasnije do 5. u mjesecu.

LAKUM ČOVİK

Čeljadi moja, jedva sam iščekao da vam ispričam šta mi se desilo ne tako davno i o tim u zadnje vrime još uvijek jesapim i naklapam.

Uranim ti ja jedno jutro, odem na poso, počnem raditi i kad je došlo vrime ručku uvatim se za tačku i ajd ručat. Neznam zbog čeg al ništo sam ogladnijo, pa jedva čeka da vidim šta mi to moja snaš Stana spremila. Otvorim štanicu i vidim: kriv je tu i kraj njegov nika škatulja, a na njoj nike šare i slova. Ajd reko da prošijem šta piše kad ono "EUROKREM". Da je tu bila moja Stana šta bi dobila, ona meni posan krem pa ondak još i EURO. Pa jer ona nezna da se mi čerez čega neznam ni ja zbog čeg "srdimo" na tu JEVROPU, a ona meni njev krem. Čeljadi moja, ta virujte mi da se nisam srdio što je posan, al nije mi bilo ni pravo. Jesapio ja onako u sebi: "Ispotovat ćeš bać Tome sve kad odeš kući na užnu." Kad sam poso završio kre- nem kući na užnu.

Stignem ti ja polagacko kući, operem se i sidnem za astal i gledam pa virovat nemožem, al na astalu je bilo prostrveno al sve baš sve soparno. Sav srdit dreknem: "Stane!". "Šta ti je čovče šta se dereš?" - ona će meni natrag, a nika se i nije poplašila. "Šta je ovo za astalom danas pa i za ručak niki "EUROKREM" i sve to još soparno?" - bisnim joj ja. Ona meni natrag: "Pa čovče jesil kršten? Šta bi ti, na Velik petak?". "Dobro je, no nećemo valjdar ondak oma se vridat" - kažem nato. Nemožem vam ričima ni ispričati kako mi je bilo, no msilim se nije svaki dan Veliki petak pa se izdržat mož i tu se ništa zamislio ... i poče ništo naklapat, ta valjdar veće ni biti.

Sutradan rano ujutru zamrišila kuća. Uranila moja snaš Stana i cilo jutro, čini mi se, po kući ide gori doli ko lepur. Kuvala šunku, divenicu, jaja i tako redom. Opet me nika nevolja

spopala, sve to mriši, još posli jednog cilog cilcatog posnog dana, al znam da mi Stana neće dati ni prič ilu. Znam da će još ona to ilo i posvitit nosit, ko štoj obična bila svake godine. Izdržo sam tako fajin do posli podne i reko: "Tome moj, lati se mali i posviti barem malo krišom to ilo." Što reko to i uradio, al borame vam moram kasti da sam od velikog strava da me moja Stana ne uvati posvitio jednu cilu divenicu, desetak jaja sa dva struka rena. Sve je prošlo kako triba kad pridveče moja Stana počme vikati: "Tome". Je, čeljadi moja, noge su mi se odsikle, al znavao sam da bar pčovke neće bit, mislio sam ja na ovaj sviti dan. "Šta je znam da se srdiš što cijo dan radiš pa ću ti sad ja štogod ispast kriv" - branim se ja već unaprid. A ona meni: "Kaki možeš bit taki lakum? Gladna godino jedna" - pa plete po meni, ta neću vam sve ni ispričati. Na to se friško sitim i kažem joj: "ženo jedna prosta (privario sam se jel mi je i pčovala), ti ne znaš da sad triba isti i živit dok možeš, ko zna šta će bit sutra". Ona počela jesapiti i valjdar mi u momentu dala oprost grija.

U tim prode lagacko i velika subata, a sutradan je moj dan znate već kad možem i ist i pit koliko god možem Uskrs. Štogod sam jesapio u sebi i dao sam sebi zaviti: "Tome moj, lani nisi pazio, pa si se oždro pa si jujuju al ćeš ove godine bit redovan. Ujutru mi došla dica sa zetovima i snajama pa snjima i moja

najmilija unučad, ta šta da vVam divanim. Te sriće. Pa i onaj moj jedan zet (neću vam kasti koji) niki uživo pa se čak ko niki pravio važan, a borame vam moram kasti da mi se čini da se lanjski godina ko da se od čeg skrivo. Što sam se sebi zavitovo to sam i ispunio pa sam čini mi se bio nako "dostojanstven" i nisam se oždro.

Sutra dan mi se desilo, što vam moram priznat, nije dosad otkad pamtim nikad, moja unučad nisu išla u škulu, a ja skupio derance pa ajd u polivače. Ta da mi kogod pet salaša el neznam koliko zemlje davno ne bi primio za tu sriću što sam ji gledao i uživo u njima. Al čeljadi moja, najveća srića mi je bila kad mi sva rodbina ispričivala da su im sva dica sa familijama bila i slavila i da su svi bili veseli i sritni. Bijo je tako Boltin Joso, pa naš Remija, Stipan, Mara, Tonka al samo Ana nije. Pa, jesapim ja, ona će cigurno doć i slaviti druge nedilje, a moždar je cura zauzeta. Pa svi znamo u familiji da nam je ona "dika i ponos" pa joj se mož i oprostiti.

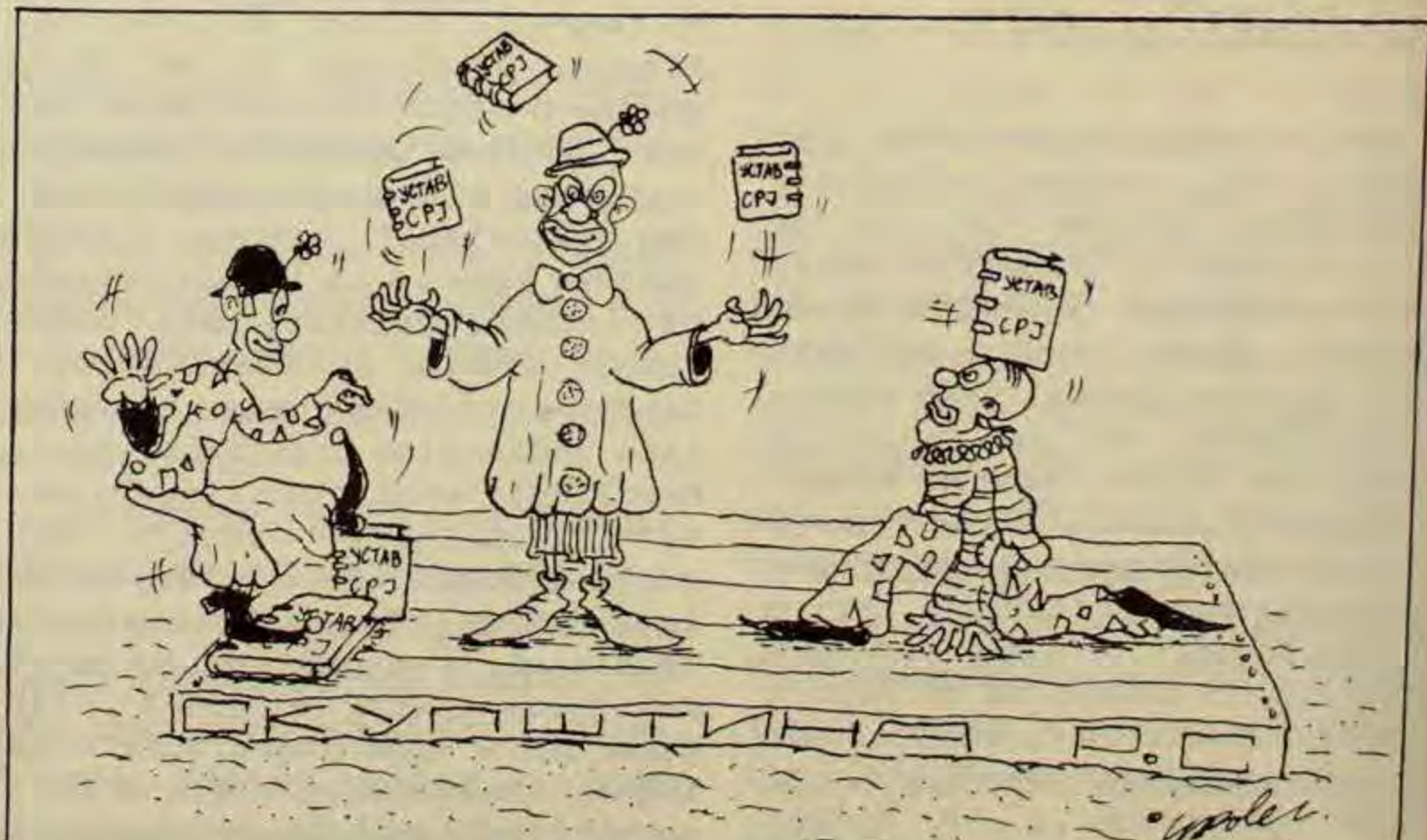
Znate kod "Lozana" sam susrio Tunu pa ga onako ko što sam običan pito kako je, on mi odgovorio: "Pa jeto živ sam, zdrav sam i tu sam". Ovo poslidnje mi nikako bilo čudno pa sam počeo naklapati i ništo jesapiti i kandar ga baš i nisam najbolje razumio, al pošto ga držim pametnim znam da nije kazo štogod makar šta. Pa jesapim, ta di bi bio kad znam da je nama najlipče tamo od kojeg se vidi varoški toranj i da dalje otaleg idemo samo u nuždi. Stariji sam čovik pa ću moždar koga god o tom pitati, al znam da ću nakraju sam izjesapiti i neću dat nikom da me na štogod pogrišno nagovori. No ako štogod redovno izjesapim o tom ondak ću vam drugput to ispričati.

Tako su nam čeljadi moja prošli i ovi blagdani pa će doć i drugi ako budnemo živi i zdravi i

Tušta vas voli i poštiva vaš

bać Tome

ISKALI STE - NATE

SPS skita kad čeljad ne pita

IZJAVA MISECA

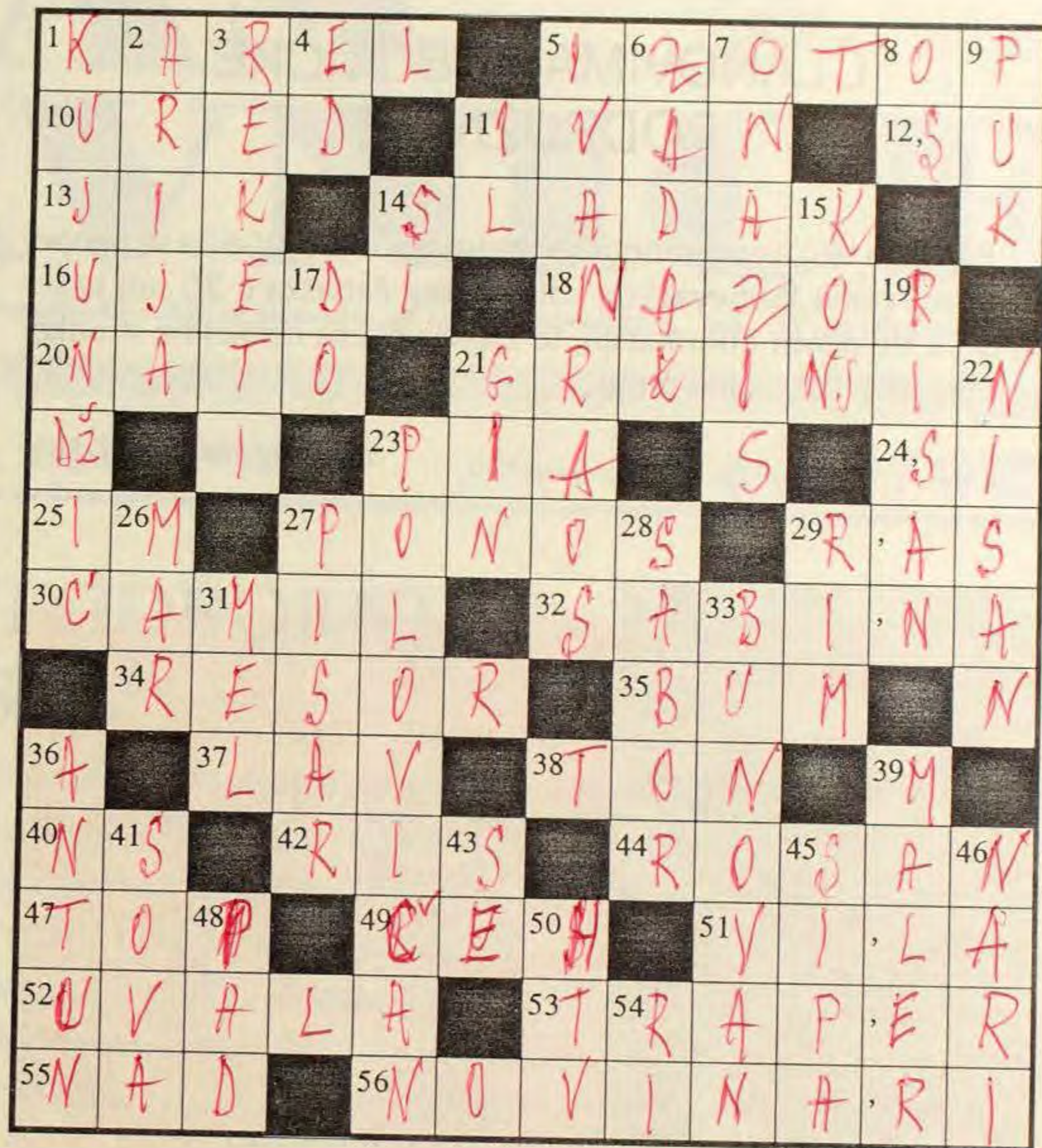
Bolje da kukamo, nego da pucamo.

Bela Tonković

KRIŽALJKA

Vodoravno: 1. ime Češkog književnika Čapeka, 5. 10. kancelarija, biro, 11. muško ime, 12. auto-oznaka za suboticu, 13. kratica jugoslavenske izvozno-kreditne banke, 14. zašeceran, 16. ugrizi, 18. hrvatski književnik (pastir Loda), 20. zapadni vojni savez, 21. pripada ženi Grka, 23. ime glumice Zadara, 24. auto-oznaka za Sisak, 25. dva slova, 27. dika, 29. prezime beogradske glumice (Eva), 30. muslimansko muško ime, 32. žensko ime, 34. polje rada, djelovanja, 35. onomatopea eksplozije, 37. vrsta zvijeri, 38. zvuk, glas, 40. auto-oznaka za Novi Sad, 42. vrsta zvijeri, 44. orošen, ukrašen rosom, 47. artiljerijsko oruđe, 49. pripadnik slavenskog naroda, 51. poljoprivredna alatka, 52. zaton, zaljev, 53. američki lovac, 55. iznada, 56. izvjestitelji (u novinama).

Uspravno: 1. prezime dopredsjednice DSHV (Stanka), 2. napjev, melodija, 3. sportski rekviziti, 4. muško ime (Edvard), 5. hrv. književnik "Prosjaci i sinovi", 6. zadnji dio (kod životinja), 7. prezime popularnog i bogatog grčkog brodovlasnika, 9. auto-oznaka za Osijek, 9. narod, 11. dva slova, 14. auto-oznaka za Sisak, 15. domaća životinja, 17. nota solmizacije, 19. gradić u Boki, 21. žestoko alkoholno piće, 22. marka jap. automobila, 23. ne uradi do kraja, radi

napola, 26. marljivost, 27. "ćato", 28. hrvatski parlament, 29. vječni grad, 31. ime glumice Ferara, 33. nenaspavan, 36. ime narodnog zastupnika, člana DSHV, 39. nesreća, greška, 41. noćna ptica, 43. povratna

zamjenica, 45. morska životinja, 46. južno voće (skraćena množ.), 48. propast, padanje, 50. hrvatska televizija (kratica), 54. auto-oznaka za Rijeku.

RJEŠENJE KRIŽALJKE IZ PROŠLOG BROJA: Tomac, sonata, otac, Albe, om, NRS, opporba, i, Kopar, batrel, ovoj, Kozarac, v, k, kod, n, ne, il, korak, FAP, Ćiril, novaci, Kapor, lar, n, a, SAD, Bor, u, np, rvi, Stane, Tus, ops, eden, oltar, raketa, nar, isposnik.

UMJESTO RIPLIJEVE RUBRIKE

- Dogodio nam se Enriko Josif
- Ministar za iseljenje, napustio ognjište i izbjegao u ambasadu.
- Skraćena Jugoslavija, što je tu prošireno?
- Ujesto brzih pruga, brzi Ustav.
- Proleće je, na žalost ne praško, nego obećano kostičevsko.
- Zabranjen je K23 (nezavisna TV). Nisu se bavili POLITIKOM.
- Onaj tko mijenja najbolje namjere za jedan i pol par jaja, ili je sumnjiv, ili tržišno orijentiran ili je bez jaja.
- Građani učinimo minimum, narod to očekuje, proglasimo Suboticu slobodnim građanskim gradom.
- Neizvjesnosti nema, korijen slogana je isti, ostaje samo dilema, korijenje jesti, ili čitati?
- Mijenjam komplet Shakespearea za kilogram korijenja, berbe 1991. Šifra: Dani.

Poštansko sanduče u Subotici (srpski natpis latinicom)

Može na svim jezicima, srpskom (ćirilica), srpskom (latinica), mađarskom, engleskom... Samo na hrvatskom ne. Jer ne daj bože da netko pomisli da u Subotici žive i Hrvati.

ČLANOVIMA SUBOTIČKE PODRUŽNICE

Pozivaju se članovi subotičke podružnice DSHV-a da se okupe u prostorijama Bunjevačkog kola svakog četvrtka u 20 sati kako bi došli do novih informacija, te zajednički sa čelnicima stranke prodiskutirali aktualne teme.

Subotička podružnica DSHV

HVALA

Molimo cijenjene čitatelje i suradnike Glasa ravnice da šire krug čitateljstva našeg zajedničkog glasila i na taj način daju skroman ali značajan doprinos razbijanju informativne blokade što je neophodni preduvjet za pobjedu demokracije.

Glas ravnice se čita, osim u Vojvodini, u većini zapadnoeuropskih država, kao i u SAD. Koristimo ovu priliku da se najsrdačnije zahvalimo svim sponzorima Glasa ravnice, zahvaljujući kojima uspijevamo financirati tiskanje našeg glasila, a iz razumljivih i opravdanih razloga žele ostati anonimni.

AGILNI IZDAVAČ

Izdavačko odjeljenje NIP "Subotičke novine" edicija "Osvit" u ovim oskudnim vremenima za kulturu dobija sve veći značaj. Tako je u proteklih četiri mjeseca tekuće godine objavile četiri naslova, sa čime se u ovom trenutku ne mogu pohvaliti ni mnogo veći izdavači. Objavljene su knjige: Gordana Vujnović Prčić - Viktorija Vujković Lamić "Zgrada subotičkog pozorišta". Knjigu izabranih pjesama Đoke Stojičića "Izbor u pustinji". Te knjigu aforizama na mađarskom jeziku Nedjeljka Radlo-

vića "Elembaj" u izboru Dragomira Brajkovića a u prijevodu Brusnya Istvana i Szabo Jozsefa. A ovih dana izišao je i roman Milivoja Prčića u kojem se prepoznaju egzistencijalne dileme i sudbine ljudi minulog vremena kao i urbane konture ovoga grada. Ovu knjigu sponzorirala je Poljoopskrba iz Subotice. I možda je to pravi put suradnje sa privredom kako bi kultura povratila izgubljeni korak sa vremenom. Agilni urednik ove edicije je Milovan Miković.

Tompa - Zagreb

Eurotunist iz Zagreba je uveo autobusku liniju Tompa - Zagreb.

Polasci iz Zagreba su: utorkom i petkom u 12 sati ispred hotela Esplanade (kod Glavnog kolodvora).

Polasci iz Tompe su: srijedom i nedjeljom u 15 sati ispred granične čarde.

Informacije na telefon (024)/51-348 od ponedjeljka do petka 9-13 sati.

MATURANTI

Resor DSHV za prosvjetu i kulturu pomaže budućim studentima pri upisu na fakultete. Kod nas možete dobiti informacije u vezi sa uvjetima upisa, kao i informacije o mogućem učešću u natjecanju za stipendije. Javite se našoj tajnici koja će Vam rado pomoći.

Resor DSHV za prosvjetu i kulturu

SLUŠAJTE NAS SUBOTOM

Hrvatski radio emitira svake subote od 21.05 do 21.30 emisiju Hrvatima u Srijemu, Banatu i Bačkoj. Slušajte našu radio emisiju na srednjem valu 594 ili 1125 kHz